

Sada šperků a obalů

Sabina Psočková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav vizuální tvorby
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Sabina PSOTKOVÁ**
Osobní číslo: **K07268**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design - 3D design**

Téma práce: **Sada šperků a obalů**

Zásady pro vypracování:

1. Rešerže
2. Analýza
3. Stanovení zadání
4. Vypracování projektu
5. Vyhodnocení projektu

Rozsah bakalářské práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Proměny českého šperku na konci 20.století, Křížová A.
Kapitoly z dějin designu, Kolesár Z.
Package Design Now!, Wiederman J. / Kozak G.
Experimental Formats and Packaging, Roger Fawcett-Tang / Daniel Mason
www.designmagazin.cz
www.notcouture.com
www.designeast.eu
www.sperkar.cz
www.architonic.com
www.modulor.de

Vedoucí bakalářské práce: **M. A. Vladimír Kovařík**
Ústav vizuální tvorby
Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2009**
Termín odevzdání bakalářské práce: **17. května 2010**

V Uherském Hradišti dne 12. března 2010

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

M. A. Vladimír Kovařík
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ..... 4. 3. 2010 .....

SARINA ZSOTKOVA / Proboštník
.....
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zaměřuji na rozdělení šperků, jejich historii a nejvýznamnější materiály ve šperkařství používané. Dále se v této části zabývám obalovým designem, a to jak jeho historií, tak současnými trendy.

Ve druhé části - praktické, popisuji samotný návrh a realizaci sady šperků a obalů. Inspiraci pro tuto tvorbu jsem čerpala z kulturního prostředí místa svého rodiště, moravského Slovácka, konkrétně pak Velehradu. Tento region je již od dob velkomoravské říše nositelem kulturního dědictví lidových motivů a tradic, které se zrcadlí v samotné realizaci.

Klíčová slova: šperk, produktový design, obalový design, lidový motiv, tradice

ABSTRACT

This project is divided into two parts, theoretical part and practical part.

In theoretical part I pay attention to jewellery classification, its history and the most important materials used in the jewellery making. I continue with packaging design, namely history of packaging and the latest trends.

In the second - practical part I describe process of designing and manufacturing of my jewellery set and its packaging. I drew inspiration for my work from cultural background of my birthplace, "Moravian Slovácko", specifically Velehrad region. This region from the times of Great Morava keeps the cultural heritage of popular themes and traditions, which stay reflected in my jewellery.

Keywords: jewellery, product design, packaging design, popular theme, tradition

Poděkování

Chtěla bych zde poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu M.A. Vladimíru Kovaříkovi za odborné vedení a cenné rady, které mi předával nejen při konzultacích nad touto prací, ale během celého mého studia. Dále také děkuji všem ostatním kantorům, kteří mě během studia obohacovali o své znalosti a zkušenosti.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího bakalářské práce pana M.A. Vladimíra Kovaříka, s použitím odborné literatury a pramenů, které jsou uvedeny v příloze této práce.

V Uherském Hradišti 12. 5. 2010

Sabina Psotková

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ŠPERK	11
1.1 HISTORIE ŠPERKŮ	12
1.1.1 Prehistorie, šperky v pravěku	12
1.1.2 Starověký Egypt	12
1.1.3 Mezopotámie	13
1.1.4 Starověké Řecko	13
1.1.5 Starověký Řím	14
1.1.6 Raný středověk	14
1.1.7 Vrcholný středověk	15
1.1.8 Novověk	16
1.1.9 Romantismus	16
1.1.10 Secese	17
1.1.11 Art Deco	17
1.1.12 20. Století	18
1.1.13 21. století	18
1.1.14 Mimoevropský šperk	18
1.1.15 Šperk v českých zemích	20
1.1.16 Obrazové přílohy	21
1.2 DRUHY ŠPERKŮ DNES	24
1.2.1 Prsteny	24
1.2.2 Náušnice	26
1.2.3 Řetízky a náhrdelníky	27
1.2.4 Náramky	27
1.2.5 Brože	28
1.2.6 Piercing	28
1.3 MATERIÁLY A ŠPERKAŘSKÉ TECHNIKY	29
1.3.1 Kovy	29
1.3.2 Kameny	33
1.3.3 Plasty a další materiály	35
1.3.4 Přehled šperkařských technik	35
2 OBAL	37
2.1 HISTORIE	37
2.2 ROZDĚLENÍ OBALŮ	37
2.3 TRENDY V BALENÍ ŠPERKŮ	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
3 ANALÝZA PROJEKTU	40
3.1 VÝBĚR ŠPERKŮ	40
3.2 ZDROJ INSPIRACE	40
3.2.1 Velehrad	42
3.2.2 Velehradský lidový oděv (kroj)	43
4 ZPRACOVÁNÍ NÁVRHU A REALIZACE	49

4.1	SADA ŠPERKŮ.....	49
4.1.1	Návrhy.....	50
4.1.1	Materiál	54
4.1.1	Technologie výroby	54
4.2	OBAL.....	56
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM CITACÍ.....	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce se jako červená nit line podnět lidské zdobnosti, konkrétněji pak šperkařství. Touha jedince po tom, aby byl ve společnosti nahlížen či raději, aby byl v jisté míře odlišen a identifikován mimo zástup vše-obklopujícího davu je starý jako lidstvo samo. Toto chování je jeden ze základních atributů lidské psychiky, kdy se daný jedinec snaží bourat uniformitu davu, respektive společnosti. Tak díky svému chování, byť nevědomě, pomáhá progresu v rozvoji výroby šperků a jejich technologie, co by cesty k lidské odlišnosti a jedinečnosti v diskrétní a společensky akceptovatelné formě. Toto vše se děje jen a pouze díky tomu, že již jednou vyrobený a nošený šperk se stává shlédnutým (rovněž lze říci i obdivovaným), avšak časem nutně splývá s tím, co mu samo předcházelo či z čeho vlastně sám, jako takový vyrůstal a vycházel. Šperk se stává překonaným, avšak jeho jedinečnost je nadále uchovávána ve šperku samém, co by dědictví vývoje a kulturních požadavků.

Osobně se domnívám, že nelze mluvit o špercích jako o něčem, co by mohlo vzniknout spontánně, bez jakékoliv návaznosti k tomu či onomu regionu, respektive místu. Šperkařství musí obsahovat jistou progresi, přičemž tento vývoj v sobě nutně nese to nejlepší z předešlé doby. Jakýkoliv výrobek a šperk nevyjímaje, k tomu, aby byl úspěšný, musí mít svou poptávku. Tato poptávka je vždy tvořena souhrnem atributů, které jsou pro výrobu limitující. Toto vše se stává o to víc aktuálnější a silnější v případě, že motiv šperku vychází ze základu kulturního dědictví územně nevelkého celku, avšak s tradicí více než tisíciletou. Šperk či jakýkoliv jiný výrobek v sobě nese to, co již jednou bylo v něčem či na něčem jiném obsaženo. Nelze se domnívat, že je možné vytvořit něco (v našem případě šperk), co doposud nebylo obsaženo v lidských smyslech, byť alespoň náznakem. V duchu mnou uvedené teorie se pokouším o vytvoření posunu v této oblasti a na své šperky používám moderní materiály a technologie výroby, avšak s nutnou podmínkou, že jsou zachovány motivy, jež vycházejí z tradic a zvyků Moravského Slovácka. Toto smyslově nejlepší si uchováváme nadále, jak pro nás, tak pro generaci nastávající.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠPERK

Slovo šperk je odvozeno od slova "jewel" (klenot), které bylo poangličtěno, ze starofrancouzského "jouel" ve 13. století.

Šperk je osobní předmět, jehož funkce je dnes především zdobná a je nošen obvykle na lidském těle, nejčastěji ženském. Osobními ozdobami jsou tedy prsteny, řetízky, náhrdelníky, náušnice, náramky a brože, ale můžeme sem zařadit také čelenky, spony do vlasů, přívěšky, hodinky, manžetové knoflíčky i spony na kravaty.

Obvykle je šperk vyroben z drahokamů a drahých kovů, jako je stříbro a zlato. Ovšem ne vždy musí být cenností, a je tedy vyráběn i z méně hodnotných materiálů. Často jsou vyráběny z jakýchkoliv materiálů, a to v závislosti na kulturních rozdílech.

Šperky s nižší materiálovou hodnotou jsou označovány jako bižuterie. Ta je často považována za falešný nebo módní šperk a vznikla v roce 1930 jako levný doplněk k módním oděvům a kostýmům. Bižuterie bývá vyrobena z méně cenných materiálů – skla, plastů, syntetických kamenů, kůže, dřeva a levných kovů.

Dnes se šperky dělí do tří skupin:

- **Sériově vyráběné šperky** – Při jejich výrobě se musí myslet na jejich prodejní cenu, a tedy nejen na design, ale i jejich váhu a snadnost výroby. Měly by být zajímavé a atraktivní pro široké spektrum potencionálních zákazníků.
- **Autorské šperky** – Jde o exkluzivní (a proto často i dražší) šperky pro výjimečné příležitosti a jsou vyráběny v limitovaných sériích.
- **Ateliérové šperky** – To jsou takové šperky, které si autor navrhne, ale i sám vytvoří. Jsou to šperky originálního a avantgardního vzhledu.

Obr. 1 Sériově vyráběný šperk

Obr. 2 Autorský šperk

Obr. 3 Ateliérový šperk

1.1 Historie šperků

V historii neměly šperky pouze funkci zdobnou.

Byly užívány jako měna a stávaly se předmětem obchodu. Většina kultur považovala šperky za své bohatství. Často byly považovány za kulturní či rodinnou drahocennost, a proto byly předávány z generace na generaci jako svatební věna.

Šperky mohly mít, a stále ještě často mají, přiřazenou určitou symboliku. Například značí členství ve skupině nebo jsou znakem určitého stavu. Příkladem může být křesťanský kříž nebo snubní prsteny jako symbol uzavření sňatku. V některých kulturách mělo nošení amuletů či talismanů a různých medailonů funkci ochanou před zlem, a proto byli lidé v některých případech se svými šperky také pohřbíváni.

Mnoho šperků, jako jsou brože a spony, vzniklo jako čistě funkční předmět, např. k uchycení oděvů a vlasů, ale postupně se vyvinuly v předměty dekorativní a jejich požadavek na funkčnost se značně snížil.

Přestože od samotného počátku šperku bylo umělecké zobrazení zjevně jednou z funkcí, v 19. století, s prací mistrů jako Peter Carl Fabergé a René Lalique, začalo mít umělecké zobrazení navrch nad funkcí a znakem bohatství. Tento trend pokračuje do dnešní doby.

1.1.1 Prehistorie, šperky v pravěku

Šperk jako takový je znám od nepaměti. Někdy je dokonce uváděno, že touha zdobit se různými, velmi jednoduchými šperky z přírodních materiálů, byla dříve před tím, než se začali lidé odívat. Drobné ozdoby jsou součástí vzhledu člověka již od pravěku. V té době lidé pro výrobu takovýchto předmětů používali jen přírodních produktů, jako byly květy a jiné části rostlin, mušle, ulity, skořápky, ale především kosti a zuby zvířat, ze kterých vyráběli korálky, náhrdelníky a náramky tak, že je navlékali na šlachy zvířat.

1.1.2 Starověký Egypt

Ozdobné předměty z kovů se začaly objevovat až kolem roku 2700 př. n. l., a to z toho důvodu, že tehdy se lidská zručnost zdokonalila, lidé začali opracovávat kovy, nosit složitější oděvy, a právě k těm se vázala potřeba zdobit se dalšími prvky. Obliba šperků vzrůstala, stejně tak jako těch, kteří šperky vyráběli, a proto se kováři a kovolijci více na šperkařství specializovali. Tito řemeslníci vyráběli šperky nejčastěji z bronzu, stříbra a zlata.

Zlato bylo pro výrobu šperků ve starověkém Egyptě velmi oblíbeným materiálem. Bylo vzácné, nepoškoditelné a dobře tvárné. Díky této vlastnosti se zpracovávalo poměrně snadno. (viz. Obr. 4) Mimo jiné dávali Egyptané přednost luxusu. Ve spojení se zlatými šperky používali Egyptané barevné sklo. Bylo to docela nezvyklé, protože jím nahrazovali a napodobovali i drahé kameny. Barvy byly pro Egyptany velmi důležité, a to i u šperků. Přiřazovali barvám symboliku a striktně ji dodržovali. Například zelené šperky znamenaly nový růst plodin a plodnost, náhrdelník kolem mumie bohyně Isis, která byla uctívána jako ideální matka a manželka, musel být červený, jelikož červená barva byla symbolikou pro krev a nový život.

Již z tohoto období pocházejí zmínky o snubních prstenech, které byly součástí svatebního obřadu. Egyptané je nosili na prsteníčku levé ruky proto, že věřili v přímé spojení žíly levé ruky se srdcem. (Tato zvyklost se v západním světě zachovala dodnes, ale nyní to má spíše praktický význam. Velká většina lidí je praváky a prsten jim pak při práci tolik nepřekáží.)

Mnoho zlatých šperků, ale i jiných pohřebních artefaktů z období starověkého Egypta bylo nalezeno v Tutanchamonově hrobce, kterou objevil archeolog Howard Carter v roce 1922.

1.1.3 Mezopotámie

Šperkařství se stalo významným řemeslem před 4000 lety ve městech Sumer a Akkad. Důležité archeologické nálezy z tohoto období pocházejí z hřbitova Uru, kde bylo nalezeno v hrobkách velké množství zlatých a stříbrných artefaktů, které byly zdobeny polodrahokamy. Jedním z nejvýznamnějších nálezů byla zlatá koruna zdobená zlatými figurkami a kousky Lapis Lazuli, což je drahý kámen modré barvy, který se využíval a dodnes se využívá k meditacím. V Asýrii se ženy i muži zdobili několika druhy šperků. Z těch méně obvyklých druhů to byly kotníkové náramky a amulety.

Mezopotámské šperky byly vyráběny z tenkých kovových destiček a byly zdobeny nespočtem jasných, barevných kamenů. Převážně se jednalo o karneol, achát, jaspis, výše uvedeným lapis a mnoho dalších. Oblíbenými motivy a tvary ve zdobení byly listy a hroznové víno, spirály a kužely. Co se šperkařských technik týče, často využívali techniku filigránu, granulace, cloisonné a kovorytectví.

1.1.4 Starověké Řecko

Je známo, že Řekové vyráběli korálky a další drobné šperky z mušlí a slonoviny, ale až kolem roku 1400 př. n. l. začali k výrobě šperků používat zlato, stříbro, perly, polodraho-

kamy a drahokamy (ametysty, smaragdy, sardonyx), ale také bronz, sklo a smalt. Řecké ozdoby byly zpočátku provedením i vzory jednodušší než v jiných kulturách.

Řekové se zdobili šperky především, když někde veřejně vystupovali, nebo při jiných zvláštních příležitostech. Jejich nositeli byly obvykle ženy, aby ukázaly své bohatství, krásu a společenské postavení.

Šperky měly často poskytnout jejich nositeli ochranu před zlem. Také měly dát svému majiteli či majitelce nadpřirozené síly a měly náboženskou symboliku. Starší šperky, které byly nalezeny, byly věnovány bohům.

1.1.5 Starověký Řím

Římský šperk byl především funkčním předmětem a nejčastějším druhem byla tedy brož, protože ji používali k sepínání oděvu dohromady. Dále to byl prsten, který byl využíván k pečetění dokumentů (*viz. Obr. 5*).

Římané dobyli většinu Evropy, a proto měli širokou škálu materiálových zdrojů, ze kterých své šperky vyráběli. Jejich první ozdoby byly z bronzu, kostí, zkamenělého dřeva, skla a perleti. Později začali používat zlato, ze kterého dělali mimo brože a prsteny i spony, náhrdelníky, náušnice, náramky a přívěsky. Před 2000 lety si začali své šperky zdobit diamanty, smaragdy, safíry a jantary, které si dováželi ze Srí Lanky. Řemeslo šperkařství se v Římě velmi rozvinulo a centrem zlatnických dílen se stal právě Řím.

Stejně jako Řekům i Římanům šperk sloužil jako ochrana před zlem. Ženy v římském světě nosily podstatně více šperků než muži. Ti nosili obvykle jen brože a prsteny. Někteří muži nosili i více prstenů najednou, třeba i na každém prstě jeden, jiní se zdobili pouze prstenem jedním. Jak ženy, tak muži nosili prsteny s vyrytým, broušeným a leštěným drahokamem, který používali jako raznici do pečetního vosku. Po pádu Římské říše byly šperky rozebrány sousedními kmeny a metoda pečetění za pomoci prstenu byla používána dál i ve středověku. Tam ji využívali králové a šlechtici.

1.1.6 Raný středověk

V raném středověku hrála významnou roli u ozdob jejich barevnost. Užívalo se drahých kamenů a polodrahokamů, které byly vkládány do kovových podkladů a často se používala i technika glazurování. Některé šperky svým vzhledem připomínaly vitráže (*viz. Obr. 6*). Ozdoby byly zpracovány tepáním, odléváním a ze složitějších technologií to byly technologie filigránu a granulace.

Po Římanech své šperkařské dovednosti rozvíjeli i nadále Keltové. Vyráběli drobné předměty jako amulety, knoflíky, náramky, náhrdelníky, náušnice, v menší míře pečetní prsteny a brože a typickým šperkem pro toto období byly nákrčníky (*viz. Obr. 7*). Nákrčníky byly složeny z drátěné konstrukce, na kterou bylo připevněno velké množství různých válečků. Keltové své šperky, a ne jen ty, zdobili pravidelně opakujícími se vzory.

Východořímská říše, tedy říše byzantská, převzala mnoho metod i témat od Římanů, ale začala převládat témata náboženská. Spíše než užívání masivního zlata, jako ho používali Římané, Frankové a Keltové, používali ve šperkařství zlato plátkové a větší důraz byl kladen na kameny a drahokamy. Ženy nosily šperky bohatě zdobené, zatímco muži nosili obvykle jen jednodušší prsteny. Podobně jako v jiných kulturách byly šperky ukládány do hrobů.

1.1.7 Vrcholný středověk

Gotické šperky měly význam symbolický, ale i reprezentativní.

Jednalo se především o prsteny (*viz. Obr. 8*). Ty byly buďto jen kovové, nebo byly zdobené kameny, kterým byl ponechán přírodní tvar. Až v 15. století se začaly používat ke zdobení i kameny které byly zbrúšené do jednoduchých plošek, destiček a jehlanů. Prsteny se nosily na všech prstech, i palcích.

V gotickém období se na snubní prsteny velmi často nechávala vyrývat jména snoubenců.

Dalším druhem gotického šperku byly ozdobné spony neboli fibule (*viz. Obr. 9*). Tyto spony měly především funkci praktickou a až sekundárně zdobnou. Jednalo se o dvoudílné nebo jednodílné, kovové spony určené ke spínání pláštíků a fungovaly na principu dnešního spínacího špendlíku.

Přestože se opasky řadí spíše do doplňků než šperků, je třeba i je v tomto období zmínit, protože byly šperkařskými technikami zpracovávány, tedy alespoň jejich části. Zdobné motivy se opakovaly na přezce a nákončí opasku a spolu tvořili sad. Samotné pásy byly vyráběny z látky nebo kůže a někdy byly zdobeny drobnými plíšky s plastickými dekory.

Z tohoto období byly nalezeny také amulety, zdobné knoflíky a drobné ražené plíšky, které byly našívány na šaty.

Motiv v gotickém šperku byl velmi rozmanitý. Jednalo se o motivy zvířecí, florální, figurální, ale i ornamentální. Významný motiv byl náboženský, který zobrazoval svaté osoby a symboly.

1.1.8 Novověk

V tomto období si šperky mohlo dovolit více lidí, v 17. století byl rozvoj šperku významný, a to díky výraznému ekonomickému vzestupu, rostoucímu obchodu a větší dostupnosti široké škály polodrahokamů ze zámoří. Mezi obvyklé techniky proto samozřejmě patřilo vykládání drahými kameny, ale i smaltování. Přibývalo více zlatníků a z uměleckých řemesel se i právě proto zlatnictví rozvinulo nejvýznamněji.

V období novověku byly velké bílé perly ceněny více než vzácné drahokamy. Nejlepší perly pocházely z jižní Indie a Perského zálivu. Byly ovšem velmi drahé, a tak je Benátčané začali napodobovat. Recepty jak perly napodobit existovaly už v roce 1300. Děly se z bílého skla, směsi bílek a šnečího slizu. Falešné perly začali vyrábět a používat ve velkém množství i Francouzové, ale měli svůj vlastní recept pro jejich výrobu. Šlo o duté foukané skleněné kuličky, které byly lakovány směsí z rybích šupin. Tyto kuličky byly pro zpevnění plněné voskem a tato metoda výroby falešných perel se ve Francii používala více než 200 let. Po roce 1760 se výroba falešných šperků rozšířila i do Londýna.

Pro rozlišení klenotnického umění byly zavedeny nové pojmy. Klenotníci, kteří pracovali s levnějšími materiály, byli nazýváni "bijoutiers", zatímco klenotníci, kteří pracovali s dražšími materiály, byli nazýváni "joailliers".

Významným rokem byl rok 1804, kdy byl Napoleon Bonaparte korunován jako francouzský císař. Ve Francii oživil módu, styl a vznešenost šperků. Jeho portrét byl častým motivem ve šperkařství. (viz. Obr. 10) Někdy byly portréty vyřezané z tvrdých kamenů, ale častěji to bylo z náhražek.

U nás však šperkařství v období 17. a 18. století upadalo, a to především po umělecké stránce. Bylo to zapříčiněno třicetiletou válkou a úbytkem bohatství. Oblíbeny byly velké šperky, které byly hodnoceny podle ceny kovu, hmotnosti a jakosti drahokamů.

1.1.9 Romantismus

Nejvýznamnější vliv na podobu šperku v tomto období byl rozvoj archeologie a fascinace středověkým a renesančním uměním. Mění se společenské podmínky a nástup průmyslové revoluce vedl k růstu střední vrstvy, která si mohla šperky také dovolit. Díky průmyslovému rozvoji se ale začaly více používat levnější slitiny kovů, drahé kameny se vyměňovaly za náhražky, a to vedlo to k velkému rozmachu bižuterie.

Jedinečností v tomto období byl smuteční šperk (*viz. Obr. 11*). Tento druh šperků vznik v Anglii, kde královna Victoria nosila šperky i po smrti prince Alberta. Pro výrobu těchto šperků se užívalo všech typů materiálů, které byly černé a byly pro jejich výrobu vhodné. Tato barevnost umožňovala, aby bylo možno šperky i nadále nosit a zároveň jimi bylo vyjadřován stav smutku nad smrtí blízké osoby.

V roce 1837 byla ve Spojených státech založena klenotníkem Charlesem Lewis Tiffany významná společnost Tiffany & Co. Šperky od Tiffanyho se vyznačovaly jemností a velmi vysokou kvalitou. Možná právě proto byl Tiffany nazýván "Král diamantů".

1.1.10 Secese

V roce 1890 klenotníci podleli secesnímu stylu a byli jím ve svém řemesle ovlivněni. Secesní styl úzce souvisel s německým Jugendstylem a britským hnutím Arts and Crafts. Ozdoby tohoto období byly typické svými organickými tvary, zakřivenými a klikatými liniemi, romantickým vzhledem. Častým motivem byla vinná réva, kosatce, macešky, hadi, vážky, labutě, pávi a jiní opeřenci, mytologické bytosti a ženská postava. V secesním šperku byl kladen velký důraz na ženskou formu a barvu. Významnou roli hrál ve zpracování právě proto smalt.

Jedním z nejznámějších zlatníků éry secese byl, již zvyše zmiňovaný, Francouz René Lalique (*viz. Obr. 12*). Jeho umělecké zpracování šperků je dodnes obdivováno a napodobováno.

1.1.11 Art Deco

Období let 1920 až 1930 bylo označováno jako Moderní styl. Název Art Deco vznikl až v polovině šedesátých let. „Po dlouhou dobu bylo art deco považováno za protiklad secese a modernismu, ale s oběma směry mělo mnoho společného. Stejně jako předchůdci z hnutí Arts and Crafts a doby secese se designéři stylu art deco snažili setřít rozdíl mezi čistým a dekorativním uměním a zdůrazňovali důležitost umělce-řemeslníka v designu i ve výrobě. Ačkoli stoupenci střízlivějšího modernismu Le Corbusiera a Bauhausu kritizovali okázalou zdobnost art deco, sdíleli s ním úctu ke strojům, geometrickým formám i novým materiálům a technologiím.“ [1] Filozofií Waltera Grupiuse a celého hnutí Bauhaus bylo „žádné překážky mezi umělci a řemeslníky“ a to platilo i ve šperkařském odvětví. V klenotnictví to vedlo ke zjednodušení formy a tvarové stylizaci a poprvé se začaly používat materiály, jako byl hliník a plasty (*viz. Obr. 13*).

1.1.12 20. Století

Významnou osobností 20. století ve šperkařství byl francouzský zlatník a sklářský výtvarník René Lalique. Ten navrhl roku 1920 sériově vyráběné, skleněné šperky velmi vysoké kvality, a nastal rozmach bižuterie. Toto období bylo také ovlivněno návrhářkami jako byla Coco Chanel a Elsa Schiaparelli (viz. Obr. 14). Obě tyto návrhářky svým zákaznicím radily, aby bižuterii kombinovaly s drahými klenoty a originálními módními kousky. Vybízely k honošení se přímo fantastickými kombinacemi originálů s levnou bižuterií.

Ve čtyřicátých a padesátých letech měla na Evropu velký vliv americká kultura a to nejen na šperkařství. Bylo to především vlivem Hollywoodských filmů a filmových hvězd. Lidé chtěli vypadat podobně, kopirovali jak oblečení, tak i šperky.

Po druhé světové válce šperkařství upadalo, ale významným obdobím v tomto století byla pro bižuterii léta osmdesátá. Opět to zapříčinila americká televizní scéna a její mýdlové opery jako byl Dallas nebo Dynastie. Tyto seriály sledovalo přes 250 milionů diváků a ti měli pocit, že diamantové náušnice, popřípadě náušnice z perel jsou běžným, standardním doplňkem k dennímu nošení. Kolem roku 1990 na to reagovali tak zásadně, že móda pro mladé byla náraz opulentní až pompézní.

1.1.13 21. století

Dnes jsou šperky jak předmětem každodenního užívání, tak luxusní ozdobou pro zvláštní příležitost a v jejich designu ani materiálech se meze nekladou, stejně tak, jako v módě (viz. Obr. 15). Navrhováním šperků už se nezabývají jen šperkaři, ale lidé rozličných oborů a vzdělání (viz. Obr. 16).

1.1.14 Mimoevropský šperk

- **Asie** – Historie šperků v Asii a na indickém subkontinentu je delší než 5000 let, a to po celém území. Jedním z prvních šperkařských národů byla civilizace Indus Valley. Tato civilizace se vyvíjela podél řek Indus a Ghaggar-Hakra, na dnešním území Pákistánu. Významný šperkařský rozvoj ale souvisel až s šířením buddhismu, před 2000 lety.
- **Čína** – Z tohoto území známe šperky staré asi 5000 let. Čínské šperkařství bylo zásadně ovlivněno náboženstvím. Na špercích byly, a dodnes jsou, zobrazovány buddhistické symboly. Číňané používali k výrobě šperků stříbro častěji než zlato, které doplňovali oblíbenou světle modrou barvou a k tomu užívali kámen jadeit, který se stal symbolem klidu a míru (viz. Obr. 17). „Číňané viděli v jadeitu symbol pěti hlavních ctností: moudrosti, spravedl-

nosti, milosrdenství, skromnosti a odvahy.“ [2] Také měl podle nich vlastnosti jako člověk – byl tvrdý, odolný a krásný. Tento kámen měl z těchto důvodů přednost před všemi ostatními a k jeho opracování se používaly diamaty. Zpočátku byly šperky z jadeitu tvarově velmi jednoduché, ale postupem času z něj vyráběli šperky složitějších tvarů a se složitějšími vzory. V Číně nosili šperky zástupci obou pohlaví, aby ukázali své bohatství a později aby zvýraznili svou krásu. Nejčastějším šperkem v Číně byly náušnice a nosili je jak ženy, tak muži. Dalšími často nošenými šperky byly zlaté a stříbrné prsteny, dále pak čelenky, které byly bohatě zdobeny drahými kameny. Archeologické nálezy z hrobů dokazují, že i Číňané se nechávali se svými šperky pohřbívat.

• **Indie** – Prvními šperkaři na tomto území byla již zmiňovaná civilizace Indus Valley. Vytvářeli kovové náramky, zlaté náhrdelníky a náušnice a náhrdelníky z korálků a perliček. I přesto, že na území Indie byly používány kovy ve velké míře, nejvíce se obchodovalo s korálky. Ty se vyráběly z různých kamenů pomocí jednoduché techniky. Neopracovaný kámen se umístil do rozehřáté pece, kde ho nechali rozpálit tak, že zčervenal, poté jej rozštěpili na malé kousky a primitivními vrtáky udělali dírky. Posléze korálky leštili a v některých případech je pomalovali vzorem. Šperky zde nosily převážně ženy. Z počátku se zdobily náramky z hlíny nebo lastur, až postupem času začaly nosit šperky z trvanlivějších materiálů, jako bylo sklo a kov. Některé ženy nosily na čele tenké pásky ze zlata, náušnice, jednoduché brože a prsteny. Korálky, které vyráběli, si často navlékali do vlasů a to jak ženy, tak muži. Indie byla první zemí, která obchodovala s diamanty.

• **Amerika** – Na území Ameriky bylo velké množství zlata a bylo snadno dostupné. Aztékové, Mayové a mnoho dalších starověkých kultur Ameriky ze zlata vytvářeli kvalitní a krásné šperky. S kulturou Mochica zlatnictví přímo vzkvétalo. Jejich zlaté šperky byly velmi propracované a zasazovali do nich další materiály, jako byla perleť, ametyst, tyrkys, různé lastury a škeble (viz. Obr. 18). Ozdoby nosili nejen v uších, ale i v nose. Mezi Aztéky nosila zlaté šperky jen šlechta, aby ukázala svou moc, postavení a bohatství. Ukázat, kdo je bohatší a mocnější, bylo hlavní úlohou šperku v této civilizaci. Aztékové s nižším postavením se zdobili většinou jen peřím ptáků. Podobné šperky jako Aztékové měli Mayové. Ti své šperky vyráběli z jadeitu, mědi, bronzu, stříbra a zlata. V dřívějších dobách ale neměli Mayové moc velký přístup ke kovům, a tak z počátku nosili šperky vyrobené jen z kostí a kamenů. Dražší šperky, stejně jako u Aztéků, nosila jen šlechta a obchodníci. V severní Americe byly k výrobě šperků často používány granáty, tyrkys, mastek a dřevo. Nejčastějšími druhy šperků zde byly náhrdelníky a náušnice.

• *Tichomoří, šperky v Pacifiku* – První šperky v této oblasti byly vyrobené z kostí, dřeva a jiných přírodních materiálů, a proto se žádné nezachovaly. Jednalo se hlavně o náhrdelníky a čelenky. Zajímavostí této oblasti je, že Austrálie je největším dodavatelem ve šperkařství hojně využívaného opálu. Jedna z mála z kultur, která vyrábí své šperky stejně jako před staletími, jsou novozélandští Māori. V osobních ozdobách dosáhli mistrovského umění. Tyto předměty byly nepostradatelné pro náčelníky kmene a jednalo se o přívěšky na krk, náušnice, hřebeny do vlasů a zdobené osobní zbraně. „Nejen že zdůrazňovaly osobnost, ale měly i ochrannou magickou funkci. Jako amulety byly pak předávány z pokolení na pokolení. Hlavním motivem řezbářských prací byl Tiki - reliéfní, méně často trojrozměrná řezba stylizované lidské postavy ze dřeva, kamene nebo kosti. Postava Tiki je obvykle symetrická s disproportionálně velikou hlavou se zdůrazněnými ústy a vypláznutým jazykem. Ve zjednodušené podobě se Tiki nosil na krku jako ozdobný přívěšek. Pak se jmenoval Hei-tiki. Byl vyřezán z kosti nebo zeleného jadeitu. Jeho nošení se neomezovalo jen na ženy, zdobili se jím i muži.“ [3] (viz. Obr. 19) Tyto přívěšky jsou vyráběny dodnes a mají velkou oblibu u turistů.

1.1.15 Šperk v českých zemích

Na našem území je pro šperkařství významné období Velké Moravy. Vypěstlost našeho zlatnictví dokazují nálezy z 9. století. V Praze existovala organizace „Zlatnické bratrstvo“, která sdružovala zlatníky, a ti museli povinně docházet na jednání. V případě, že došlo mezi zlatníky k neshodám, měli svého mistra, který o všem rozhodoval. To co se na schůzích probíralo, bylo přísně tajné, a nesmělo být prozrazeno. Zlatníci byli tedy vázání mlčenlivostí. Měli také stanovená pravidla pro hodnocení a určení kvality jejich práce. Roku 1366 došlo k uplatnění pravomoci mincovny nad zlatníky a mistři, i přesto že stále kontrolovali kvalitu a ryzost stříbrných a zlatých výrobků, byli podřízeni mincmistrům. Šperky se vyráběly jen ze slitin, které byly vyrobené v mincovnách.

Na našem území se hojně těžily drahé kovy, a právě díky tomu byl rozvoj českého zlatnictví tak velký. Šperkařská řemesla se u nás začala rozvíjet s nástupem křesťanství. Panovníci, duchovenstvo a bohatší lid se zdobili šperky, aby ukázali své postavení a moc. Jednalo se zejména o koruny, berly, prsteny a řetězy. „Zlatnické bratrstvo“ se stalo cechem, a pokud se chtěl stát někdo mistrem, musel své umění v oboru dokázat vlastním, originálním artefaktem. Pak získal teprve oprávnění ke šperkařské práci.

Karel IV. obdivoval zlatnické řemeslo a za jeho vlády se české zlatnictví významně rozvinovalo. Roku 1346 nechal vyrobit Svatováclavskou korunu, což je jedna z nejhodnotnějších památek tohoto období (*viz. Obr. 20*).

Během husitských válek české zlatnické a šperkařské řemeslo upadalo a vzkřísilo se až v době jagellonské.

Vrcholem pro naše zlaté šperky je období 16. století (doba rudolfinská), které bylo příznivé nejen pro umění zlatnické, ale pro umění všeobecně.

Období po třicetileté válce nebylo pro naše šperkařství příliš příznivé, a to se změnilo až v 17. a 18. století. Začaly se vyrábět pozdně renesanční ryté a tepané předměty jako prsteny, filigránové šperky a jiné cenné objekty.

Český šperk v 19. století je charakteristickým materiálem. Začalo se k jeho výrobě hojně používat českých granátů a tyto šperky jsou známé i za hranicemi České republiky (*viz. Obr. 21*).

Po roce 1928 se naše šperkařská výroba vypracovala a je srovnatelná s ozdobnými předměty jiných zemí, které k nám byly původně dováženy.

V souvislosti s českým šperkařstvím je třeba zmínit jméno Daniel Swarovski - český rodnák, pocházející z Jiřetína pod Bukovkou (obec vzdálená asi 10 km od Jablonce nad Nisou). V roce 1883 odešel do Vídně, kde vyvinul elektricky poháněný stroj na broušení šattonů (napodobenin drahokamů z broušeného skla). (*viz. Obr. 22*) Ten si nechal po návratu do Čech patentovat, ale svou společnost Swarovski & Co z ekonomických a technických důvodů přesunul do Tyrolska. Tato firma stále roste a nyní má asi 17000 zaměstnanců.

1.1.16 Obrazové přílohy

Obr. 4 Egypťská čelenka

Obr. 5 Antická gema

Obr. 6 Brož raného středověku

Obr. 7 Keltský nákrčník

Obr. 8 Gotický prsten

Obr. 9 Gotické fibule

Obr. 10 Renesanční šperk

Obr. 11 Smuteční šperk

Obr. 12 Šperk secese, René Lalique

Obr. 13 Sada šperků Art deco

Obr. 14 Coco Chanel

Obr. 15 Karbonový náramek od Markéty Richterové

Obr. 16 Náhrdelník od Evi Jiřičné

Obr. 17 Jadeitový šperk

Obr. 18 Šperky do uší, kultura Mochica

Obr. 19 Přívěšek Hei-tiki

Obr. 20 Svatováclavská koruna

Obr. 21 Granátový prsten

Obr. 22 Prsten Swarovki

1.2 Druhy šperků dnes

Šperky jsou dnes vnímány jako nezbytný módní doplněk, stejně tak jako obuv nebo kabelka. Vhodně zvolený šperk, a nemusí být vyroben z drahých materiálů, často podtrhne módní styl jeho nositele a zvýrazní jeho osobnost.

Šperky můžeme rozřadit na tyto základní druhy:

1.2.1 Prsteny

Jsou jedním z nejoblíbenějších druhů šperků a to ne jen u žen, ale poslední dobou opět i u mužů. Nejčastěji jsou vyrobené z kovů a bývají zdobeny drahými kameny. Co se designu týče, jsou prsteny jak zcela jednoduché a hladké bez vzorů, tak zdobené rytím nebo jiným zpracováním vzorů.

Při výběru prstenů bychom měli vybírat podle tvaru prstů tak, abychom je dle potřeby opticky prodloužili, zeštíhlili nebo zmenšili.

Velikosti prstenů jsou značeny číselně a u nás se velikost prstenů měří podle vnitřního obvodu prstu. To znamená, jaký je náš obvod prstu, taková je velikost prstenu. Někdy je velikost prstenu udávána podle amerického značení.

Převodník velikosti dámských prstenů:

Americké velikosti	Velikosti v ČR	Vnitřní průměr prstenů v mm
4	47	14,9
5	49 - 50	15,7
6	51 - 52	16,5
7	54	17,35
8	56 - 57	18,19
9	59 - 60	18,89
10	61 - 62	19,84
11	64	20,68
12	66 - 67	21,49

Převodník velikosti pánských prstenů:

Americké velikosti	Velikosti v ČR	Vnitřní průměr prstenů v mm
8	56 - 57	18,19

Americké velikosti	Velikosti v ČR	Vnitřní průměr prstenů v mm
9	59 - 60	18,89
10	61 - 62	19,84
11	64	20,68
12	66 - 67	21,49
13	69	22,33
14	72 - 73	23,14
15	75	23,95

Obr. 23 Dámský prsten

Obr. 24 Pánský prsten

Obr. 25 Snubní prsteny

1.2.2 Náušnice

Tento druh šperku je mnohem častěji viděn u žen, než u pohlaví mužského, ale i oni je nosí. Stejně tak, jako prsteny, i náušnice jsou nejčastěji vyráběné z kovů a případně jsou vykládány kamínky. Často jsou pro výrobu náušnic kombinovány materiály přírodní s umělými.

Při výběru náušnic bychom se měli zaměřit na tvar obličeje. K obličeji protáhlému a úzkému je vhodné vybrat náušnice kruhového typu, jestliže naopak obličej potřebujeme opticky prodloužit, je potřeba zvolit náušnice dlouhé.

Náušnice můžeme rozdělit ještě dle typu zapínání na šroubovací, visací, klipsy a kruhy. Většina náušnic je vyrobena tak, aby je bylo možné snadno vyjmout a obměnit za jiné.

*Obr. 26 Náušnice šroubovací**Obr. 27 Náušnice visací**Obr. 28 Klipsy**Obr. 29 Kruhy*

1.2.3 Řetízky a náhrdelníky

Tyto druhy šperků obvykle zdobí ženský krk či výstřih. Náhrdelníky jsou oproti řetízkům mohutnější a bohatěji zdobené. Řetízek často slouží jako návlekový materiál pro přívěšek a na rozdíl od náhrdelníků, řetízky nosí i muži.

*Obr. 30 Náhrdelník**Obr. 31 Řetízek*

1.2.4 Náramky

Nosí je opět obě pohlaví, ale častěji je můžeme vidět na ženách. Jedná se o šperky, které jsou nošeny na zápěstí, popřípadě okolo kotníku. Často tvoří komplet s náhrdelníkem a navzájem se doplňují.

Obr. 32 Náramky

1.2.5 Brože

Brož je jediný druh šperku, který není připevňován přímo na lidské tělo, ale je připnuta na některou část oděvu nebo na módní doplněk jako je třeba kabelka. Častěji se jedná o bižuterii a v posledních letech si získává oblibu u žen každého věku.

Obr. 33 Brože

1.2.6 Piercing

Název je odvozen z anglického slova „pierce“ což znamená „propíchnout“. Určitá část těla je propíchnuta a tento šperk je do ní vložen. Takovéto zdobení má kořeny již v dávné minulosti a nyní si získává opět velkou oblibu. Piercingové šperky jsou vyráběny z titanu,

chirurgické oceli a zlata protože je tělo dobře snáší a nemívá na tyto kovy alergické reakce. Nejčastěji se piercingem zdobí jazyk, nos, obočí, pupík, rty, brada, uši, ale také genitálie.

Obr. 34 Piercingy

1.3 Materiály a šperkařské techniky

1.3.1 Kovy

Kovy patří mezi nerosty, minerály. V přírodě se vyskytují buď jako volné prvky, tj. kovy čisté, nebo ve sloučeninách s dalšími chemickými prvky (kyslíkem, arzenem, sírou a jinými). Ty jsou označovány jako rudy.

Při normální teplotě to jsou látky pevné (výjimkou je rtuť), tavitelné, tažné, kujné a neprůhledné. Lze je tedy do jisté míry vytáhnout v dráty, vykovat či rozválet do šířky i délky na plát, tedy plech. Dalšími vlastnosti kovů jsou tvrdost (měkké až velmi tvrdé), barva (žlutá, červená, šedá a bílá), vodivost elektřiny a tepla, bod tání, lesk a měrná hmotnost.

Pro šperkařství jsou nejvýznamnějšími kovy zlato, stříbro, platina a paladium, které řadíme do kovů drahých (ve vzduchu se nemění a na kyslík nereagují) a z kovů obecných (ty které vlivem kyslíku oxidují) to jsou železo, titan, olovo, zinek, měď, nikl a hliník.

- **Zlato, Au** – Velmi dobře elektricky i tepelně vodivý, chemicky odolný a drahý kov žluté barvy. V přírodě se vyskytuje především ryzí. Významná naleziště jsou v Kanadě, na Sibiři, Austrálii, Uralu a Africe. U nás jsou ve středních Čechách, v okolí Kašperských hor a v Jeseníkách. Šperky vyrobené z ryzího zlata by nebyly příliš praktické, protože zlato je

kov měkký, tak se ve šperkařství používá ve formě slitin s mědí, palladiem, zinkem, niklem a stříbrem. Dnes je velmi oblíbené tzv. bílé zlato, které vzniká právě díky příměsím niklu či palladia. Zlaté šperky převyšující váhu 0,5g musí být označeny puncovní značkou. „Punc nám říká, jaká je ryzost zlata podle norem, které udává Puncovní úřad. Jednotlivé puncy jsou grafické symboly, které jsou do šperku vyraženy. Zákazník tím jednoduše zjistí počet karátů daného zlata. Označení ryzosti zlata – ryzost, neboli počet karátů, udává podíl zlata v celkovém objemu slitiny.“ [4]

Značení ryzosti zlata:

č. 0 – 999/1 000 = 24 karátové zlato, tj. ryzí zlato – neobsahuje žádné příměsi.

č. 1 – 986/1 000 = 23 2/3 karátů, tj. dukátové zlato

č. 2 – 900/1 000 = 21,6 karátů

č. 3 – 750/1 000 = 18-ti karátové zlato, tj. 750 dílů zlata a 250 dílů ostatních kovů.

č. 4 – 585/1 000 = 14-ti karátové bílé zlato, tj. 585 dílů bílého zlata a 415 dílů ostatních kovů, které jsou již uvedeny výše.

Obr. 35 Puncovní značky zlata

• **Stříbro, Ag** – Je to nejbělejší kov s vysokým leskem. Je tvrdší než zlato a v tažnosti se řadí hned za něj. Na vzduchu je stálé a nekoroduje, ovšem působením sirovodíku černá. Zřídka kdy se v přírodě vyskytuje ryzí (většinou ve sloučeninách se sírou). Nejvíce je stříbro těženo v Peru, Austrálii, Španělsku, Mexiku a Severní Americe. K výrobě stříbrného zboží se ryzí stříbro nepoužívá, ale používá se jeho slitin, nejčastěji s mědí. Ryzost stříbra je udávána puncem podle norem, které udává Puncovní úřad.

Značení ryzosti stříbra:

č. 0 – 999/1 000

č. 1 – 959/1 000

č. 2 – 925/1 000

č. 3 – 900/1 000

č. 4 – 835/1 000

č. 5 – 800/1 000

„Označení 925/000 znamená, že z celkového počtu 1000 dílů slitiny musí být nejméně 925 dílů ryzího stříbra. Zbývající části se skládají z kovů, které doplňují kvalitativní vlastnosti šperků, jako jsou barevná stálost, odolnost či tvrdost.“ [5]

Obr. 36 Puncovní značky stříbra

• **Platina, Pt** – Je to velmi drahý, těžký a chemicky odolný kov stříbřitě-bílé barvy. Nejbohatší světová naleziště jsou v Africe, především v Jihoafrické republice a Kongu, dále pak v Kanadě, Kolumbii a Aljašce. Klenotnická platina se ve šperkařství používá v omezené míře, jelikož je dražší než zlato a jeho ryzost je udávána puncem, jako tomu je u zlata a stříbra. Přidáváním paladia se stává platina bělejší.

Značení ryzosti platiny:

č. 0 – 999/1 000

č. 1 – 950/1 000

č. 2 – 900/1 000

č. 3 – 850/1 000

č. 4 – 800/1 000

Obr. 37 Puncovní značky platiny

• **Paladium, Pd** – Jedná se o drahý, ušlechtilý, odolný, tažný a kujný kov šedobílé barvy, který patří do skupiny platinových kovů. V přírodě se vyskytuje ryzí, ale obvykle ve směsi s platinou. Palladium se ve šperkařství používá jako součást slitin, obvykle jako tzv. bílé zlato, kde slouží jako náhrada niklu.

• **Železo, Fe** – Je to druhý nejrozšířenější kov na Zemi a je technicky nejvýznamnějším kovem. Je měkké, tvárné s poměrně nízkou pevností, jeho barva je světle šedá až bílá. Jeho odolnost proti oxidaci je nízká a chemicky čisté železo je nestálé a reaktivní. V přírodě mají minerály železa hojný výskyt. Vyskytuje se ve formě sloučenin v mnoha rudách (např. magnetit, hematit, limonit, siderit, ilmenit) a získává se redukcí ve vysoké peci. Ryzí železo je v přírodě velmi vzácné, vyskytuje se pouze v meteoritech.

Slitina železa, uhlíku a dalších prvků je ocel. K výrobě ocelových šperků je dnes užíváno tzv. chirurgické oceli (která má označení 316L), jsou velmi oblíbené, především kvůli jejich materiálové kvalitě a příznivé ceně. Tato ocel patří do ušlechtilých kovů, dříve se z ní vyráběly chirurgické nástroje, a proto je označována jako ocel chirurgická. Je to velmi tvrdý kov tmavě šedivé barvy, který je odolný proti mechanickému poškození a důležitým faktem je, že nezpůsobuje žádné alergické reakce. Proto se často z této oceli vyrábějí piercingy.

• **Titan, Ti** – Kov stříbrobílé barvy, který je tvrdý, lehký mimořádně odolný proti korozi a je tvárný za studena. Nedá se pájet a z toho důvodu se někdy lepí. Ve šperkařství se z něj často vyrábějí náušnice a závěsy, ty jsou pak velmi lehké ale také drahé.

• **Olovo, Pb** – Tento modrošedý, toxický kov je velmi těžký, měkký, tvárný a kujný. Má vynikající odolnost proti korozi, na vlhkém vzduchu se moc nemění, ale pomalu ztrácí svůj vysoký lesk. Naleziště olova jsou v Austrálii, Indii, Mexiku, Spojených státech Amerických a Kanadě. K výrobě šperků se používají olověné nástroje, jako jsou kleště a podložky k vytepávání.

• **Hliník, Al** – Čistý hliník je lehký, měkký, tvárný a kujný, má tedy nízkou pevnost a je nestálý. Jeho barva je stříbřitě šedá. Je to nejrozšířenější kov a v přírodě je hlavně ve formě sloučenin. Nejvíce hliníku se těží v Severní Americe, Francii, Itálii a Maďarsku. Vyrábí se z něj drobná bižuterie.

• **Zinek, Zn** – Křehký a měkký kov namodralé šedé barvy s dobrou odolností proti atmosférické korozi. Je velmi snadno tavitelný a v přírodě se ryzí nevyskytuje. Nejbohatší naleziště zinkových rud jsou v Kanadě, Spojených státech amerických a v Austrálii.

V klenotnictví se používá obvykle při výrobě slitin s niklem, mědí, stříbrem a zlatem. Má výborné vlastnosti pro výrobu odličků.

- **Měď, Cu** – Hned po hliníku je to druhý nejvýznamnější neželezný kov. Je to ušlechtilý kov červené barvy, který se dobře mechanicky zpracovává, je měkký a tvárný. Ryzí měď se v přírodě nachází jen ojediněle. Převážně se vyskytuje ve sloučeninách. Nejvýznamnější naleziště mědi jsou ve Spojených státech amerických, v Kanadě, Novém Mexiku, Polsku, Kazachstánu a Zambii.

Slitinou mědi a zinku je mosaz. Mosaz se používá již od starověku (1000 př. n. l.) a její barva je žlutá. Byla velmi drahá, jelikož bylo těžké ji vyrobit a vyráběly se z ní mince a šperky.

- **Nikl, Ni** – Barva tohoto kovu je bílá. Nikl je tažný a kujný, feromagnetický (dá se v určitém rozmezí teplot silně magnetizovat) kov s vysokým leskem. Za normální teploty je vůči vzduchu i vlhku stálý a používá se často k povrchové ochraně jiných kovů. V přírodě je hojně zastoupen, ale ryzí nikl je velmi ojedinělý. Ve šperkařství je užíván nejvíce jako slitina se zlatem, mědí a zinkem. Nevýhodou ale je, že někteří lidé slitiny niklu nemůžou dlouhodobě nosit kvůli alergiím.

1.3.2 Kameny

„Ještě na počátku novověku byly drahé kameny opředeny různými pověrami a bájemi a byla jim přisuzována nadpřirozená moc. Některé měly velký význam v léčení, jiné podle tehdejších představ působily na tělesnou krásu, čest, slávu, bohatství a štěstí vůbec. Na prastarém kultu kamenů byla vybudována astrologická a magická soustava. Dnes je známo, že v přírodě i ve společnosti existují jevy dosud nepoznané, nikoli však nepoznatelné.“ [6]

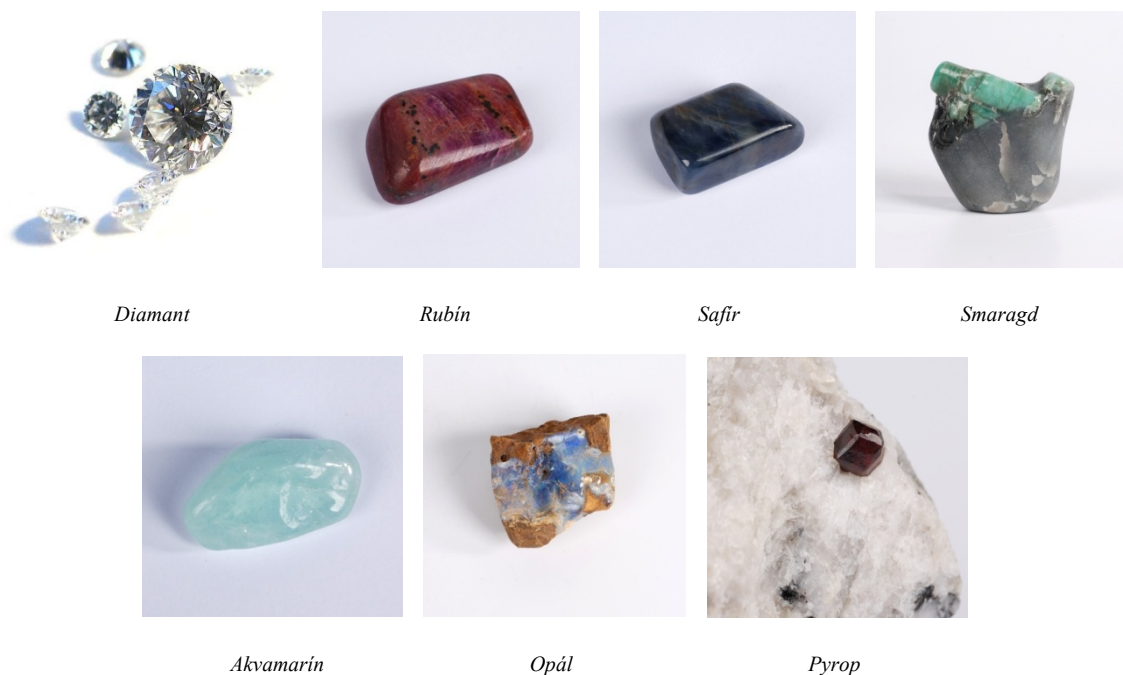
- **Přírodní kameny** – Jsou přirozené nerosty, tedy minerály, které vznikají v zemské kůře. Nejvíce se vyskytují ve tvarech krystalů. Ty nerosty, které krystalickou strukturu nemají, jsou nazývány „amorfní“. Drahé kameny jsou chemické sloučeniny, jen diamant je prvek (uhlík). Známe asi přes 4300 minerálů, ale každým rokem přibývají. Průměrně je za rok objeveno dalších 50.

- **Syntetické kameny** – I přesto, že existují syntetické kameny vynikající kvality, jsou mnohem levnější než kameny přírodní. Jedná se o chemické sloučeniny stejně jako u kamenů přírodních, ale vznikají uměle v laboratořích. Oproti přírodním kamenům mají dokonalejší

vlastnosti (nemají nedostatky jako praskliny apod.), mají dokonalé výbrusy a jsou v široké škále barev.

Kameny ve šperkařství dělíme na drahokamy, polodrahokamy a ostatní kameny.

• **Drahokamy** – Jsou to nerosty vysoké ceny (ta se odvíjí od kvality a velikosti), protože mají výjimečné vlasti. Pro drahokamy jsou stanoveny povinné vlastnosti a to jsou: nádherná barva a lesk, stálost, čistota, mechanická odolnost a vzácný výskyt těchto minerálů v přírodě. Nejznámějším drahokamem je diamant, což je nejtvrďší přírodní minerál, který známe. Dále mezi nejznámější drahokamy patří odrůdy korundu (rubín, safír), berylu (smaragd, akvamarín), křemene (opál, pyrop). Vybroušený drahokam do specifického tvaru je nazývaný „briliant“. Obvykle se jedná o broušený diamant, ale může to být i jiný drahokam - rubín, safír granát a zirkon. Hodnota briliantů se posuzuje podle čistoty, váhy, brusu a barvy.

Obr. 38 Přehled drahokamů

• **Polodrahokamy** – Jsou to takové nerosty, které nesplňují jednu, nebo i více z povinných vlastností drahokamů. Polodrahokamů je větší množství než drahokamů a jejich cena je nižší. Hlavními druhy jsou granáty, křemeny, nefrity, zirkony, turmalíny, topazy a tyrkysy.

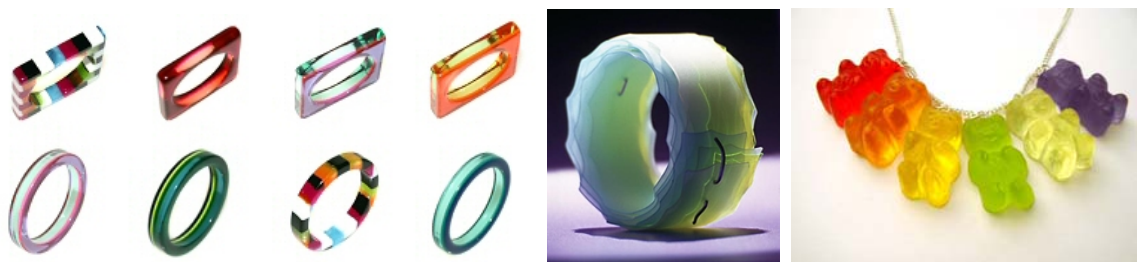
*Granát**Křemen**Nefrit**Zirkon**Turmalín**Topaz**Tyrkys**Obr. 39 Přehled polodrahokamů*

1.3.3 Plasty a další materiály

Dnes se k výrobě šperků používá nejen typických materiálů, jako jsou kovy a kameny, ale i široká škála mnoha dalších, alternativních materiálů. Plasty ve šperkařství jsou obecně vnímány jako materiál, ze kterého je vyráběna levná bižuterie, ale dnes jsou kombinovány i s materiály dražšími a vznikají tak i šperky vysoké kvality.

Je nutno zmínit jeden z často používaných plastů a to je bioplast. Je to odolný plast, který je vyroben z přírodních materiálů (např. škroby – bramborový, kukuřičný) a dosahuje stejných vlastností jako běžné plasty – je pružný, ohebný a odolný. Jedná se o plast, který nevyvolává alergické reakce, a proto je často používám k výrobě piercingů.

V posledních letech se stávají opět moderními šperky z přírodních materiálů, a to především z kůže (nečastěji hovězí), slonoviny (sloní kly), želvoviny a perel.

Obr. 40 Plastové šperky

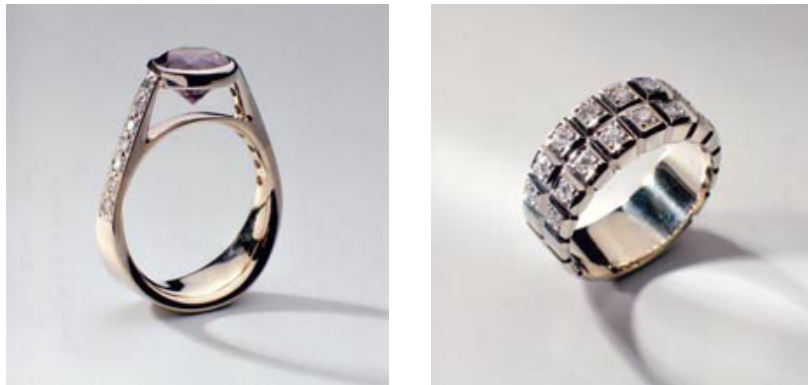
1.3.4 Přehled šperkařských technik

• **Montovaná technika** – Šperky jsou sestaveny z předem vytvořených polotovarů. Je to základní technika ve šperkařství a často je používána při výrobě bižuterie.

• **Lití, odlévání** – Celý šperk (někdy jeho části) je odlitý do formy z písku, sέpiové hmoty nebo ztraceného vosku. Tento způsob výroby šperků se využívá především u sέriové výroby.

• **Zasazování drahých kamenů** – Osazování kamenů do šperků se dělí na:

- 1) ažur – zasazení kamene do osazny (tj. obrubně) přičemž je kámen zespu vidět
- 2) skříňkové – zasazení kamene do osazny, která je zespu opatřena plechem a kámen ze spou tedy vidět není

Obr. 41 Osazení kamenů

• **Granátová technika** – Je to typická technika pro výrobu šperků z českých granátů. Jednotlivé kameny jsou spojovány jemnými kovovými zrnky na tenký plech.

Obr. 42 Šperky z českého granátu

• **Rytí** – Jde o zdobení šperků jemnými rytinami pomocí ocelových rýtek. Do technik rytí patří i otiskování pomocí raznic, které zanechají negativní otisk. Rytí se provádí na špercích již vyleštěných.

- **Cizelování** – Z rovné, kovové plochy se tepáním vypracují plastické tvary, či vzory.
- **Filigrán, granulace** – Tyto techniky se vyznačují jemným dekorem z nitkových drátků (filigrán) nebo jemných kovových zrníček (granulace), které jsou přiletovány na kovovém podkladu. Tyto techniky jsou typické pro mykénské a byzantské šperky, šperky arabských zemí a Asie.

Obr. 43 Filigrán

Obr. 44 Granulace

• **Inkrustace** – Jedná se o vkládání měkkého kovu do kovu tvrdšího. Tvrdší kov je speciálně naryhován, do rýh jsou vkládány a zaklepávány drátky z materiálu měkkého. Povrch je v poslední fázi přebroušen a přešetřen. Tato technika je typická pro japonské a čínské šperky.

• **Smaltování, emailování** – Kovová část šperku je opatřena skelnou glazurou. Tato glazura, tedy smalt je z křemenné moučky zbarvené různým obsahem oxidů kovů. Po aplikování glazury se šperk vypaluje při 800-900 °C. Rozlišujeme dva druhy smaltování:

- 1) buňkový email = cloisonné – sklovinou jsou vyplněny přihrádky na desce
- 2) jamkový email = champlevé – sklovinou jsou vyplněny vyřezané prohlubně v desce

• **Niello, tula** – Tato technika je podobná smaltování, ale místo sklovité hmoty je používána směs kovová. Ta má po vypálení černou barvu a obrazec na světlých podkladech vynikne.

Obr. 45 Niello

2 OBAL

Hlavní funkcí obalu je chránit výrobek před poškozením (jak při přepravě, tak při uskladňování), ale velmi důležitou funkcí obalu je i samotný výrobek prodat a usnadnit jeho nákup, tedy informovat nás o něm.

2.1 Historie

Historie obalového designu jako takového není příliš dlouhá. Za první obaly můžeme považovat keramické vázy, dřevěné sudy, košíky z rákosí, tkané tašky a jiné produkty z přírodních materiálů používané k přepravě. Obalový design měl přímou návaznost na vývoj materiálů. Až v 19. století se začaly vyrábět kovové plechovky, karton a kartonové krabice se poprvé objevily na konci 19. století. Největší rozvoj obalu nastal až ve 20. století. Do konce druhé světové války se stal obal hlavním médiem pro reklamu a marketing. V druhé polovině 20. století si spotřebitelé vydobyli, že balení musejí obsahovat více informací o obsahu balení. V posledních letech je kladen důraz na ekologii a recyklaci obalů, proto se snaží výrobci vyrábět takové obaly, které způsobí méně škody na životním prostředí.

2.2 Rozdělení obalů

Obalový design můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin, a to obaly produktů pro maloobchod a velkoobchod. Ty můžeme dále rozdělit do skupin obalů na:

- 1) potraviny (nápoje, jídlo)
- 2) elektroniku
- 3) luxusní výrobky
- 4) produkty zdraví a krásy
- 5) produkty péče o domácnost a hygienu
- 6) farmaceutické produkty

Pro mou bakalářskou práci je důležitá skupina obalů na luxusní výrobky, kam se mimo cenné osobní předměty, drahý alkohol, luxusní kosmetiku a parfémy řadí i šperky.

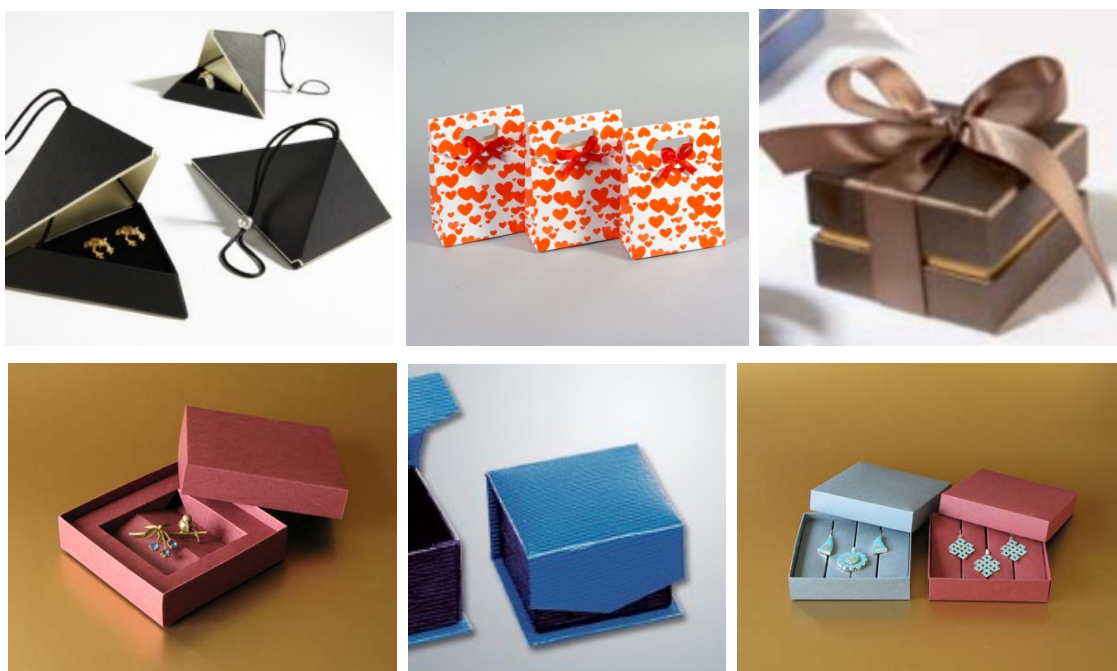
2.3 Trendy v balení šperků

Nejpoužívanějšími materiály pro balení šperků jsou papír a plast, popřípadě kombinace těchto materiálů. Plastové krabičky jsou většinou uvnitř opatřeny textilií, která chrání šperk

před případným poškrábáním. Výhodou papírových krabiček jsou jejich náklady na výrobu a recyklovatelnost. Plastové krabičky jsou ovšem pevnější.

Obr. 46 Plastové obaly na šperky

Obr. 47 Papírové obaly na šperky

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA PROJEKTU

3.1 Výběr šperků

Pro tuto práci jsem si vzala za cíl vytvořit kolekci šperků pro ženy, která se skládá z náhrdelníku, prstenu a náušnic, šperků nejčastěji nošených. Zároveň to jsou tři nejčastěji kombinovatelné druhy šperků, ale málokdy jsou vytvořeny jako set.

3.2 Zdroj inspirace

Etnografická oblast Slovácka zaujímá v našem národopise mimořádně významné a důležité postavení. Počátky lidové kultury tohoto místa je možné hledat již v tradicích velkomoravské říše. V osobitosti projevů lidové kultury se rovněž zrcadlí celá řada momentů složitého historicko-spoločenského vývoje. Dochované kulturní dědictví Slovácka zůstává bohatým zdrojem, ale také významným historickým pramenem, dokreslujícím některé stránky vývoje dějin našeho národa. Nezbytná lidská potřeba touhy po krásnu, jak ve všedních, tak i svátečních věcech, sloužila coby podnět k vytvoření výtvarných a estetických hodnot. Zde je především třeba zmínit slohovou čistotu, řád a funkční vytříbenost, kdy tyto hodnoty jsou typickými pro lidové umělecké výtvořy a jsou stále všeobecně platnou inspirací, která svou hodnotu nese a vnitřně uchovává i na úkor vnějším tlakům globalizačních tendencí.

Slovácko není po kulturní stránce jednotné. Jednotlivé podoblasti Slovácka jsou specifické svým vlastním rukopisem, přičemž tato kulturní jedinečnost a specifičnost se odráží v jednotlivých krojích, stavbách, místních písních či v tanci. Tato místní rozdílnost výrazových znaků je patrna dodnes. Právě výrazové znaky jednotlivých sub-oblastí jsou tím, co činí danou oblast jedinečnou, poněvadž vliv globalizace ničí a bourá pomyslné pozitivní bariery odlišnosti, které vznikaly systematicky několik stovek let, coby kulturní dědictví našich předků. Toto dědictví vycházelo z života na vesnici, poněvadž právě ona vesnice představovala pro tehdejší obyvatele primární zdroj a smysl života. Bylo to místo, kde se mnozí narodili a také zemřeli, bylo to místo, kde se prožíval celý život. Lidé, kteří danou oblast obývali, tak žili z vesnice, ale také museli nezbytně pro vesnici žít, poněvadž jinak by je společnost nepřijala mezi sebe. Život na vesnici měl svůj řád a rytmus, přičemž tento řád byl určen řádem hospodářských prací a s nimi souvisejícími zvyky. Systematický vývoj společenského progresu a technologií postupně přeměnil původní obřady a zvyklosti na dnešní příležitost k zábavě a veselí. Avšak zde je podstatné zmínit, že i napříč tomu, že

svět se stal dostupnějším a menším, život na vesnici pozbyl svého významu, coby majoritního zdroje kulturního vyžití a společenského života, je stále snaha mezi obyvateli daných míst si připomenout a uchovat v oněch zvycích to nejlepší a jedinečné z toho, co nám zanechali naši předci. Ač starobylé předjarní obřady, které měly zajistit dostatek úrody a plodnosti zcela ztratily svůj význam, tak se stále na ně nezapomíná a jsou každoročně živým dědictvím kulturních zvyklostí. Masopustní veselí, fašankové zvyky jsou tím, co si každá z vesnic každoročně připomíná a na co se stále těší. Podobně tomu je u velikonočních obřadů s vynášením smrtky – Moreny, jako vítězství jara nad zimou, či starobylého významu vejce, coby symbolu plodnosti. Bohatá rozmanitost zdobnosti kraslic zůstává živým svědectvím výtvarných dovedností mnoha žen – „maléreček na Slovácku“ a tyto kraslice se staly pro svůj výtvarný půvab a emotivnost předmětem hledaného kulturního vývozu. Dalším a neméně oblíbeným jarním obyčejem je jízda králů, dnes známá především ve Vlčnově a Hluku. Dalším z příkladů převzetí tradic a jejich rozvoje v nových společenských a lidských podmínkách jsou dožínky, vinobraní či hody.

Zcela jedinečný a zvláštní soubor lidového výtvarného projevu prezentují a představují lidové kroje. V žádném oboru lidové tvorby se neprojevuje tak výrazně smysl a cit pro barevnou harmonii, tvarovou vynalézavost a skloubení dekorativních prvků ve výtvarný celek, jako je tomu právě u krojů. V dnešní době je na Slovácku zachováno téměř 20 krojových typů, jež se odlišují svou formou, materiálem a dekorem. Souhrnně se dá říci, že ve většině oblastí kroj zcela ustoupil ze všedního života a od třicátých let minulého století u něj převažuje společensky reprezentativní funkce při ojedinělých slavnostních příležitostech (existují však i oblasti, kde se kroje stále nosí jako běžná součást všedního dne, avšak méně zdobené např. Slovensko – Myjava).

Z výrazných krojových okrsků a obcí je nutno zmínit alespoň Moravské Kopanice v oblasti Starého Hrozenkova, Hornácko kolem Velké nad Veličkou, Uherskobrodsko, Vlčnov. V oblasti Uherského Ostrohu jsou to především obce Hluk a Blatnice, dále pak Kunovsko a hradištské Dolňácko (Staré Město a Tupesy). Rovněž je třeba zmínit Hroznovou Lhotu v oblasti Veselska, stejně tak Vracov či strážnické Dolňácko a to Petrov. Nesmíme opomenout ani oblast severního a jižního Kyjovska, Ždánska, Podluží a slovácko – hanáckého pomezí (Krumvíř a Velké Bílovice).

Jinou oblastí lidové tvorby zůstává lidová keramika, jejíž užitek je provázána citem pro krásu a detail. Přes ekonomicky těžko udržitelnou náročnost provozu keramičky lidové

tvorby je třeba dodat, že výroba černé a glazované keramiky má dosud na Slovácku vysokou řemeslnou i uměleckou úroveň.

Z řady mnohých dalších uměleckých projevů lidových tvůrců je třeba zmínit například výrobu slaměných produktů a dnes již téměř zcela zaniklé malby na skle, na plátně či plasty. Reliéfní řezby velkých polních křížů a nebo vrubořez perníkových a máslových forem se v mnohém případě mohou postavit bok po boku výtvorům vysokého umění.

3.2.1 Velehrad

Severozápadně od Uherského Hradiště v malebném údolí potoka Salašky se pod siluetou známých tří chřibských vrchů, Holého kopce, Buchtova a Barborky (Modly) nachází obec Velehrad s rozsáhlým areálem cisterciáckého kláštera. Jeho barokní podoba pocházející z přelomu 17. a 18. století skrývá pozůstatky starší středověké stavby z první poloviny 13. století.

Nový cisterciácký klášter, nejstarší na Moravě, dostal jméno po nedaleké vesnici Veligradu (dnešní Staré Město – Uherské Hradiště), která ještě v době založení kláštera nesla celou řadu pozůstatků někdejšího velkomoravského hradiště. Archeologické výzkumy dokládají v dnešní aglomeraci Uherského Hradiště (včetně Starého Města a Sadů) jedno z nejvýznamnějších velkomoravských středisek politické, hospodářské a církevní správy.

Název Veligrad nemáme ovšem pro 9. až 11. století v písemných pramenech vůbec doložen. Poprvé se s ním setkáváme až ve 12. Století, a to ve vztahu ke zmíněné vesnici, která byla tehdejší majetkem olomouckého biskupství a náležela do velkofarního obvodu spytihněvského kostela. Ačkoliv není pochyb, že raně středověký Veligrad byl bezprostředním dědicem významného velkomoravského centra, nelze na druhé straně prokázat přímý vztah velehradské klášterní fundace k velkomoravské tradici nebo cyrilometodějskému kultu. Ve 13. století je něco takového zcela vyloučeno.

Zakladatelé kláštera byli dva nejvýznamnější moravští feudálové – moravský markrabí Vladislav Jindřich (bratr českého krále Přemysla Otakara I.) a olomoucký biskup Robert. Důvody velehradské fundace se nikterak nelišily od tehdy běžných intencí zakladatelů jiných církevních ústavů. Nový cisterciácký klášter na Velehradě se měl stát mauzoleem Přemyslovců na Moravě (Vladislav Jindřich byl v klášteře pohřben v roce 1222), především však měl plnit všechny úkoly, které se očekávaly od cisterciáckých klášterů v oblasti náboženské, politické, hospodářské i kulturní. Záměry, z nichž se tato instituce zrodila,

nemohly do budoucna ovšem vyloučit, aby v nových podmínkách se její ideové poslání nezměnilo. Velehrad se později, zvláště od doby baroka, stal jediným místem, které neslo ideový obsah právě velkomoravské tradice a církevního kultu slovanských věrozvěstů.

Pozemkové dary zakladatelů i pozdějších četných donátorů učinily z velehradského kláštera jeden z nejbohatších církevních ústavů na Moravě. Příjmy z rozsáhlého majetku s několika desítkami vesnic i z nově organizovaného klášterního hospodářství umožnily v poměrně krátké době uskutečnit nákladné stavební dílo definitivního kláštera.

Přesné časové rozmezí výstavby klášterního areálu neznáme. Z písemných pramenů však víme, že 27. listopadu 1228 byl klášterní chrám Nanebevzetí P. Marie vysvěcen olomouckým biskupem Robertem za účasti českého krále Přemysla Otakara I., královny Konstancie, početné šlechty a duchovenstva. Svěcen byl pravděpodobně jen presbytář. Zbývající části chrámu a konventních budov mohly být pouze rozestavěny. Stanovit alespoň přibližný rok zahájení a dostavby kláštera lze jedině na základě stavební a umělecké analýzy dochovaných pozůstatků. Z řady hypotéz můžeme vyslovit předpoklad, že výstavba velehradského kláštera proběhla přibližně ve druhém až čtvrtém desetiletí 13. století.

Nejstarší názvy obce byly Welgrad, Welwgrad, Willigrad, Welehrad.

Obr. 48 Velehrad

3.2.2 Velehradský lidový oděv (kroj)

„Každá národopisná oblast je charakteristická svým lidovým oděvem. I velehradský kroj, o kterém byla všeobecná pochybnost, zda-li se vůbec oblékal, měl svoji osobitou podobu. Jedním z důvodů vzniku nápadně jiných regionálních krojových typů byla poloha místa,

v případě Velehradu široký pruh Karpat z jedné strany a pás středního Pomoraví ze strany druhé, se zcela jinými přírodními podmínkami. Na utváření podoby kroje měla vliv také příslušnost obyvatel k někdejšími správním a církevním celkům. Jeho životnost ovlivnily hlavně historické události, ale i otázky hospodářsko – správní.

Velehrad se stal správní jednotkou až koncem 18. století. Vývoj vnitřního života obce se svými zákonitostmi – vzájemnými sousedskými vztahy a zvyklostmi, jako sourodá vesnická komunita, trval dlouho a byl obtížný. Lidový oděv, který v té době začal utvářet spolu s dalšími projevy lidové kultury v této oblasti Chřibů, se nestačil nijak zvlášť prosadit. Vedlo k tomu několik důvodů. Místní obyvatelé patřili ke stavu sloužících velehradského kláštera nebo do řemeslnického stavu a nepocíťovali nutnost na sebe brát oblečení zemědělské vrstvy obyvatelstva, které bylo na Velehradě velmi málo. Většina služebného obyvatelstva v klášteře chodila oblečená měšťsky nebo poloměšťsky, řemeslníci v oblecích a tvrdých kloboucích. Než se stačilo oblékání kroje na Velehradě rozvinout a zaužívat, přišla v polovině 19. století řada historických událostí, který byly hlavní příčinou odkládání všech druhů krojů i krojových součástí, což vedlo až k pozvolnému zániku lidového oděvu. Při nedělních bohoslužbách zaplňovali Velehradskou baziliku mladí i staří obyvatelé Tupes či Modré oblečení v kroji a ženy z Velehradu, přivdané ze sousedních obcí.

Lidovým oděvem na Uherskohradištsku se koncem 19. století zabýval národopisný pracovník Josef Klvaňa, který svými výzkumy a dochovaným odborným pojednáním ukázal, že kroj se na Velehradě nejen oblékal, ale tvořil i jednu ze základních skupin lidového oděvu – velehradsko – spytinovskou, dolsko či dolňáckého kroje. Stejný kroj nosili i obyvatelé dalších obcí – Modré, Salaše, Starých Hutí, Jankovic, Košíků, Jalubí, Kudlovic, Sušic, Traplic, Halenkovic a Žlutav, Spytihněvi, Babic a Huštěnovic.

Nejstarší typ kroje, nošený od šedesátých let 19. století, vykazuje archaické oděvní součástky šité z pruhů plátna, jednoduchého střihu. Nejčastěji se oblékaly k slavnostním příležitostem během roku. K nejstarší oděvní součástce mužského kroje patřily plátěné kalhoty třaslavice, starého jednoduchého střihu, se širokými nohavicemi, u okrajů otfásněnými, uvázanými v pase na tkaničku. Nohavice kalhot se zastrkávaly do vysokých bot. K nim se oblékala plátěná košile sámkovice s rovnými rukávy zakončenými manžetou, původně bez vyšití se sámečky, později s červeným květinovým ornamentem výšivky, provedené plochým stehem, umístěné na prsou ve tvaru U. Na ni se oblékala soukenná kordulka, tmavě modrá s černým šňurováním na zádech, na límci a na přednicích. Zde byla vesta zdobena našitými knoflíčky a dvěma tvarovanými kapsami, na zádech třemi šúsky a nad nimi černě

šňůrovanými pány. Na plátěné kalhoty třaslavice se pomocí červené tkanice uvazovala v pase modrá plátěná tištěná zástěra. K tomuto typu kroje se bral malý klobouk s ohnutou stříškou, malou kytičkou umělých kvítků a s kosírkem.

Slavnostní ženské oblečení se ještě před rokem 1860 skládalo z menších naskládaných plátěných rukávů, s malým plátěným volánem – kadrlkou, s límečkem v rozcích vyšívaným křížkovým stehem do černých čtverečků. Obvod límečku lemovala našitá úzká bílá krajka, stejně i okraj pravé přednice – stánku. K slavnostnějším příležitostem se braly rukávce se světle žlutým nebo béžovým vyšíváním, s motivem výšivky na hvězdu nebo na kroměřížskou růžu. Kordulky se nosily k tomuto kroji světlejší jednobarevné, bordové, oranžové, cihlově červené nebo zelené, s kulatým výstřihem, s našitou jednoduše zdobenou vytkávanou stuhou při okraji přednic a okolo krku. Přední sukňe byla šitá delší, ze světlejšího plátna. V pase se na sukni uvazovala úzká harasová stuha. Zadní sukňe byla světlá, konopná, hustě našasená. Přes sukňe při dolním okraji přečnívala spodní košile – plátěný rubáč. Obouvaly se černé kožené shrnovačky na podpatku, s vrapením po celé lýtkové části. Oproti mladším krojům si ženy uvazovaly na hlavu plátěný čepec s krémově vyšitým čtvercovým dýnkem a podobně vyšitou plátěnou šátkou, obvykle s černě vyšitou sponou v rohu šátky. Výšivka na rukávcích musela korespondovat s výšivkou na šátce, byla provedena výřezovou technikou. Okraj šátky lemovala krémová krajka. Na velké svátky se krajka nosila dole konce, na menší slavnosti se vážala hore konce.

K svátečním příležitostem okolo roku 1900 nosil ženatý muž plátěnou košili s dlouhými rukávy, s položeným límečkem, který byl v rozích vyšit křížkovou výšivkou do čtverečku, na obou přednicích se třemi sámečky z každé strany. Kalhoty oblékal soukenné tmavě modré, zdobené zcela jednoduchou ozdobou černého šňůrování na stehnech a na zadním díle, s odepínacím poklopem, kterým se provlékal řemen. Býval vždy kožený, hnědý, vybíjený, na jednom konci se zdobou přezkou, na opačném konci s dírkami. Ženatý muž k řadě slavnostních příležitostí oblékal lajbl, což je kabátek z bílého sukna s dlouhými rukávy, s úzkým límečkem a červenou aplikací, klopy vyložené červeným sukem. Manžeta měla olemování z červeného sukna. Obě přednice zdobila řada bílých knoflíčků a tvarované kapsičky na obou stranách, na zádech při spodním okraji byly umístěny tři šusky. Klobouk se nosil malý, s úzkou mírně ohnutou stříškou. Později se brala i beranice. Žádná z mužských pokrývek hlavy neměla ozdoby. Nohavice se vsouvaly do vysokých černých kožených hladkých holínek.

Sváteční oblečení vdané ženy se skládalo z velkých plátěných naskládaných rukávců, s menším plátěným volánem – kadrilkou z bílé plátěné krajky. Rukávce doplňovalo vyšívání, které se skládalo z límce, dvou nárameníků a dvou přednic, vyšité výřezovou technikou. Na rukávce se oblékala hedvábná kordulka tmavší, jednobarevná, s hlubokým kulatým výstřihem, s naskládanou vytkávanou stuhou při okraji přednic a okolo krku. Často bývala s rozpijetým květinovým nebo geometrickým vzorem. Na zádech při spodním okraji měla kordulka řadu úzkých varhánků. V zimě si oblékaly místo kordulky bílý soukenný lajbl, podobný mužskému, jen s úzkou klopou na obou přednicích. Pod lajbl se dávaly nenažehlené rukávce s vyšíváním na krku a na prsou.

Přední sukně se v tomto období nosila tmavší kašmírová, dlouhá do poloviny lýtek, obvykle květovaná nebo s čárečkami či kapličkami. V pase byla hustě našasená. Pro ženský velehradský kroj byla typickou ozdobou 2 cm široká hustá krajka našitá při spodním okraji sukně. V pase se uvazovala jednobarevná harasová stuha. Zadní sukně bývala černá klotová, hustě navrapená a v pase přes vrapy měla vyšitou žlutou formu. Pod sukně se oblékal rubáč, který byl spodní košilí a přečnival přes zadní i přední sukně. Od konce 19. století jej ženy zaměnily za spodní plátěné sukně. Na černé punčochy si obouvaly černé kožené čižmy na podpatku s vrapením po celé lýtkové části. Vdaná žena si k svátečním příležitostem a obvykle k lajblu vážala na hlavu turecký šátek s hladkým jednobarevným prostředkem, uvázaným dole konce.

Svobodní muži nosili o svátcích a v neděli plátěnou košili s příramky a nabranými baňatými rukávy, směrem dolů zúženými, s vyšíváním okolo krku, na přednici ve tvaru fajfky a na obou náramenících. Vyšití bylo provedeno výřezovou technikou s typickými motivy. K tomuto typu košile se oblékala soukenná tmavě modrá kordula, černě šňurovaná na zádech, na límci a na přednicích, zde byly také zdobeny knoflíčky a dvěma tvarovanými kapsami. Na zádech měla šňurování do tří pánů a u spodního okraje tři šúsky. Nohavice šité ze stejného sukna byly zdobeny černým šňurováním nad kolena a na zadním díle, V předu s poklopcem, kterým se dvakrát protahoval kožený řemen. Vždy byl hnědý, vybižený, při jednom konci s dírkou, kde konec se přivazoval k řemenu stužkou. Svobodný chlapec měl vždy v poklopci vsunutý bílý plátěný kapesníček čtvercového tvaru, po obvodě zdobený červeně obšitými obloučky. Klobouk nosil malý, s úzkým, mírně ohnutým okrajem, s malou kyticí umělých kvítků a s kosírkem, jenž byl znakem svobodných mužů. Obouvali vysoké černé kožené, hladké holínky.

Svobodná děvčata oblékala na svátek bílé plátěné rukávce, hustě naskládané, s malou plátěnou krajkovou kordulkou u rukávů, s vyšíváním límečkem, dvěma přednicemi a dvěma nárameníky. Vyšívání bylo vždy u svobodných děvčat světlejší než u vdaných žen. Kordulka, která se oblékala na rukávce, bývala obvykle květovaná, hedvábná nebo atlasová, s kulatým výstřihem a s našitou vytkávanou stuhou při okraji přednic a okolo krku. Přední sukně se šila z tmavě modrého, zeleného nebo bordového kašmíru, našasená v pase, dlouhá hodně pod kolena. Při spodním okraji se nosila našitá charakteristická 2 cm široká bílá krajka. Zadní sukně byla šitá z černého klotu, hustě navrapená, přes vrapy s vyšitou žlutou formou. V pase se na sukně uvazovala široká světlá harasová stuha. I zde se místo dvou spodnic původně nosila košile – rubáč, který na délku dlaně přečnival přes sukně. Boty se k tomuto typu kroje obouvaly černé kožené čižmy, později hladké s lakovaným lýtkem na šněrování na haklíky, na podpatku. Složitý úvaz tureckého šátku si každá žena vázala sama. Svobodná děvčata nosila turecký šátek s halúzkovým nebo kvítečkovým prostředkem, uvázaným na záušnice.

Jako svrchní oděv se nosily i další oděvní součástky – soukenné haleny, hnědé nebo bílé kožichy, které ženy přepásávaly červeným soukenným pásem. Dokládá o tom i zmínka v časopise Světozor z roku 1866: „Takový to divný lid, kroje i řeči v užším okolí Velehradu neobvyklé. Mužští mají mimo haleny, jež na výložcích a na „hazuše“ (čtyřhranném, na zádech visícím límci haleny, jinde „cymbálem“ zvané) velice vyzdobené jsou, ještě zvláštní kabáty v pase upjaté, se šosy od těla odstálými a vysoké opentlené klobouky.“

Od začátku 20. století, kdy byly postupně k velehradské faře přičleněny další obce (Tupesy v roce 1911), stíraly se rozdíl mezi jednotlivými typy dolského kroje. Rodiny, které se živily zemědělstvím, byly jedinou sociální vrstvou, která byla nositelem tradiční lidové kultury, tedy i oblékání. K nejdéle zachovaným patřilo nedělní oblečení žen. V kronice obce Velehradu je zmíněno, že kraj již několik desetiletí v obci není. V roce 1958 oblékalo sváteční kraj osm žen, v roce 1964 již jen čtyři starší ženy. Nijak se neodlišovalo od současného oblečení nošeného v sousedních vesnicích. Obec Velehrad a jeho obyvatelé se velmi často podíleli na konaných slavnostech či oslavách, jež jsou spojeny s Velehradem – důležitým poutním místem. Z toho důvodu hlavně děti a mládež často oblékala obřadní nebo sváteční kraj, který si půjčovala ze sousední Modré, Tupes či Zlechova. V nich také celou druhou polovinu 20. století chodila k rodinným, výročním a církevním slavnostem, jako bylo Vzkříšení, Boží Tělo, dožínky, první svaté přijímání či primice.

Z důvodů potřeby oblékat kroj při výročních slavnostech v obci se rozhodla skupina obyvatel Zahradní ulice pořídit si nový kroj. Na základě dostupných dokumentačních, kresebných a fotografických pramenů z obcí, kam typologicky velehradský kroj patří, se podařilo pracovníci Slovákého muzea PhDr. L. Tarcalové kroj z roku 1905 zrekonstruovat. Veřejnosti byl představen na Slavnosti velehradského kroje dne 22. září 2001 ve Slovanské Dvořaně na Velehradě.“ [7]

Obr. 49 Ženský sváteční kroj z Velehradu

4 ZPRACOVÁNÍ NÁVRHU A REALIZACE

4.1 Sada šperků

Tato sada šperků vychází z faktu, že lidé jednotlivých oblastí měli potřebu se mezi sebou rozeznávat. Ale zároveň poznávat sami sebe navzájem ve svých oblastech. Proto měla každá oblast svůj lidový oděv, který byl charakteristický jednotlivými vzory, prvky, materiály i barevností a tyto atributy se různě kombinovaly. Každý jedinec v jednotlivé skupině měl potřebu se odlišit od ostatních, a kroje v jedné oblasti poukazovaly na věkovou skupinu a sociální vrstvu svého nositele.

V duchu této prastaré myšlenky je mou snahou vytvořit šperky, které se vztahují ke konkrétní oblasti, tedy Velehradu.

Sada šperků je vytvořena tak, že si jejich potencionální majitelka, sama zkombinuje jednotlivé prvky již při koupi, později si podle své potřeby z prvků sestaví svůj originální šperk a je tak zapojena do procesu jeho tvorby. Jednotlivé prvky jsou předřezané v platech, ze kterých jdou snadno odstříhnout nebo vytrhnout. Velikost plat je 60x60mm a 145x145mm.

Navrhla jsem čtyři tvarově odlišné sety, přičemž každý set vychází z typického prvku velehradského kroje a každý set má svou charakteristickou barevnost, která vychází z již zmiňovaných typických prvků. Tyto sety lze je mezi sebou vzájemně kombinovat a skládat z nich nespočet variací a kombinací.

Obr. 50 Barevnost šperků

Společnými prvky všech setů je lanko, na které jsou navlékány jednotlivé části a vzniká tak náhrdelník, dále je to šroubovací zapínání náušnic a prsten, nebo spíše jakýsi kroužek ze kterého později prsten vzniká. Tyto společné prvky nejsou nijak zatíženy vzory z lidových

oděvů, jsou navrženy minimalisticky, tak aby byly univerzální pro všechny čtyři sety a tvarově se nepřebíjely.

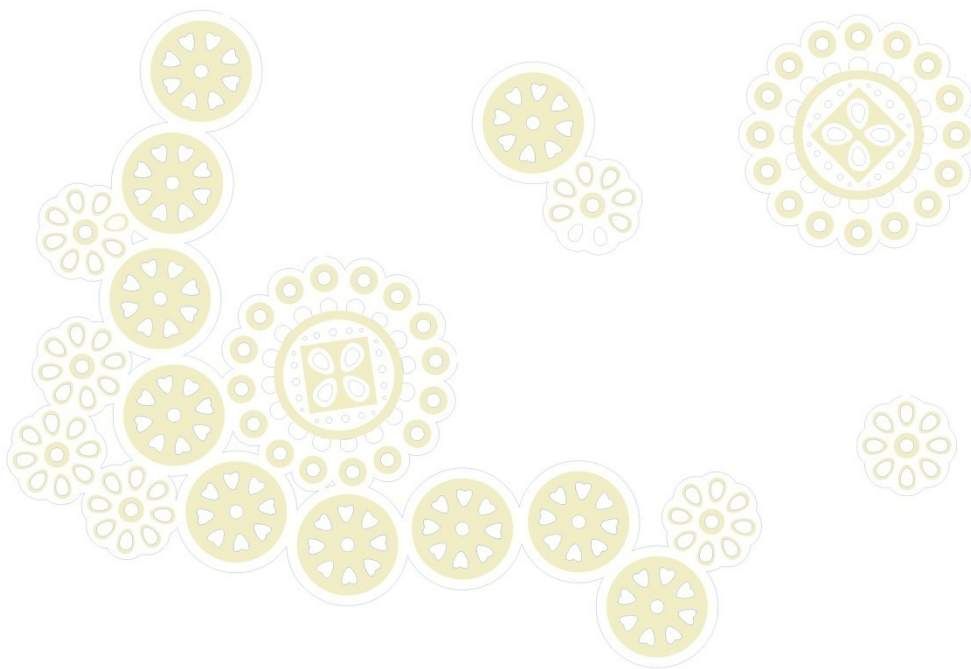

Obr. 51 Stříbrné části šperků

4.1.1 Návrhy

- **Set bílý:**

Vychází z kroje dámského, konkrétně pak z nenápadného a jemného zdobení volných rukávců.

Obr. 52 Prvky bílé sady

- *Set žlutý:*

Vychází také z kroje dámského, konkrétně přednice, která byla obvykle žlutá a na kroji velehradském pro ni byla jednou z typických výšivek *na hvězdu*.

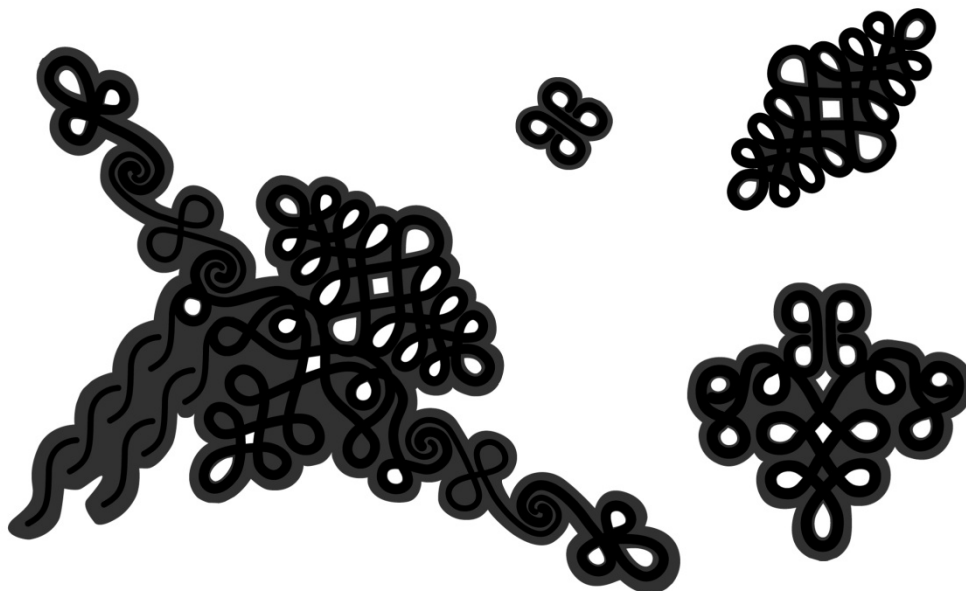
Obr. 53 Prvky žluté sady

Obr. 54 Inspirační zdroj pro bílou a žlutou sadu prvků

- *Set černý:*

Vychází z kroje pánského, a to ze zdobení tmavě modré kordule, černě šňurované na zádech.

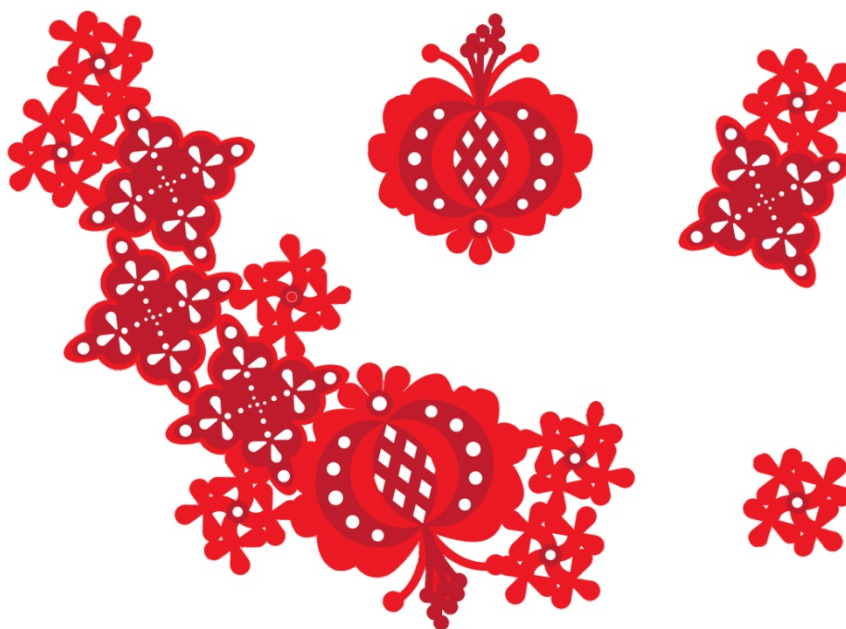
Obr. 55 Prvky černé sady

Obr. 56 Inspirační zdroj pro černou sadu prvků

- *Set červený:*

Vychází ze zdobení kroje pánského. Tímto vzorem byly zdobeny košile i kapesníčky a výšivka byla vždy červená.

Obr. 57 Prvky červené sady

Obr. 58 Inspirační zdroj pro červenou sadu prvků

4.1.2 Materiál

Jednotlivé sady jsou vyrobeny z polyuretanové (pěnové) gumy, někdy nazývané moosgummi. Jedná se o levný materiál, který je příjemný na dotek, voděodolný a omyvatelný, působící moderně a ve spojení se šperky nevšedně. Tento materiál je vyráběn v široké barevné škále a různých formátech. V kombinaci s tímto levným materiálem je zvoleno pro univerzální kovové prvky stříbro. Kombinací s drahým kovem se ze šperků stávají exkluzivní kousky, které přestávají být bižuterií.

4.1.3 Technologie výroby

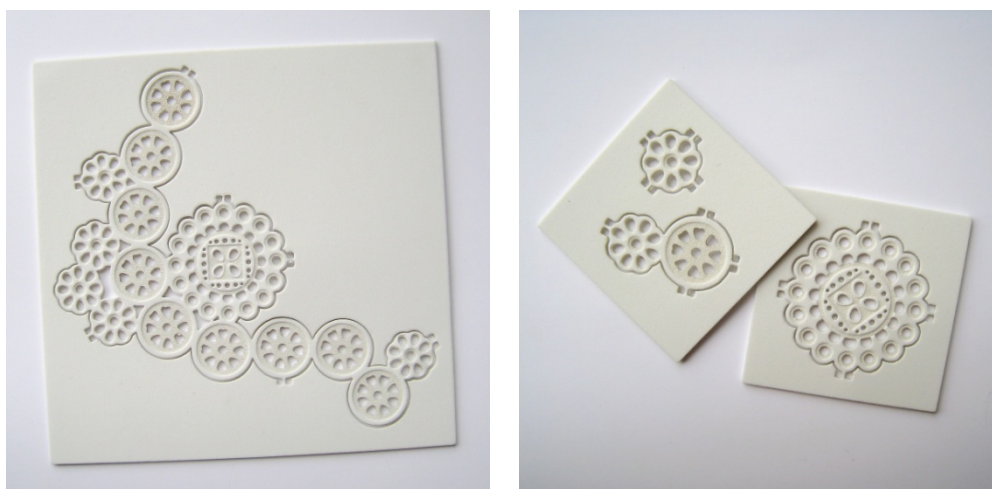
Části šperků z polyuretanové pěny:

Pro takto drobné a jemné motivy jsem pro výrobu zvolila řezání a gravírování pomocí laseru. Výhodou řezání a gravírování laserem je kvalita, tedy přesnost, netoxičita, bezpečnost (při řezání laserem jsou odeslána pouze data a není třeba jakéhokoliv kontaktu s materiálem). Další výhodou laseru je škála materiálů, které umí řezat a gravírovat (papír, kůži, textil, korek, plasty, gumu, kovy, dřevo, sklo a další). Mezi tyto materiály patří i výše uvedená polyuretanová guma, kterou jsem si pro mou práci zvolila. Oproti některým materiálům, které jdou na laseru řezat, se tento materiál neopaluje a jeho řez je tak čistý, proto není potřeba ho dále nijak upravovat.

Stříbrné části šperků:

Jsou vyrobeny pomocí šperkařské techniky odlívání (viz. Přehled šperkařských technik).

4.1.4 Obrazové přílohy

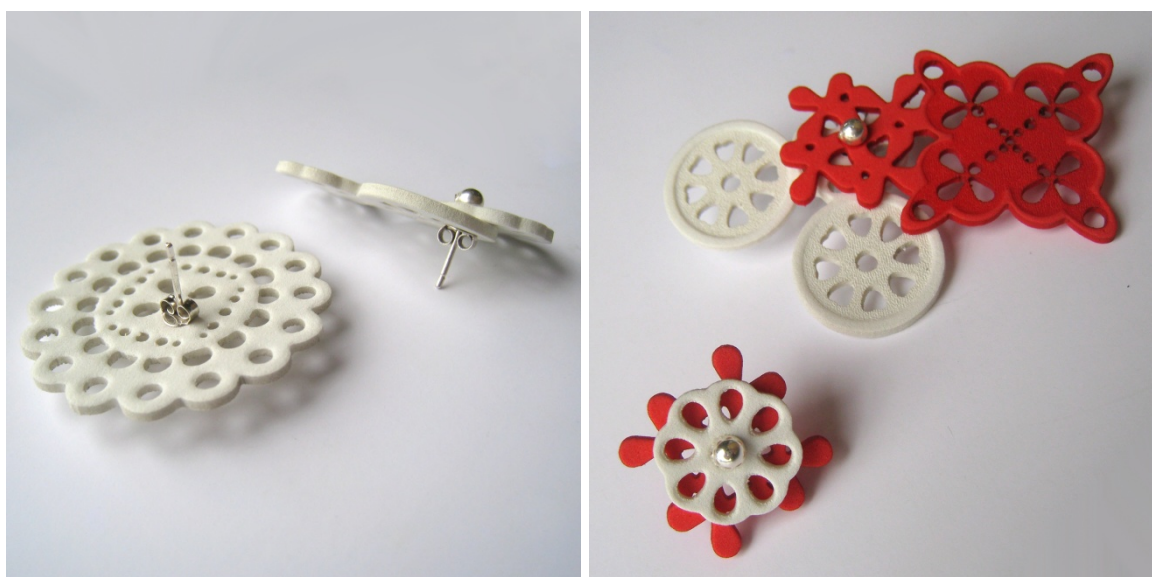
Obr. 59 Bílá nevystřižená sada

Obr. 60 Vystřížené jednotlivé prvky, bílý set

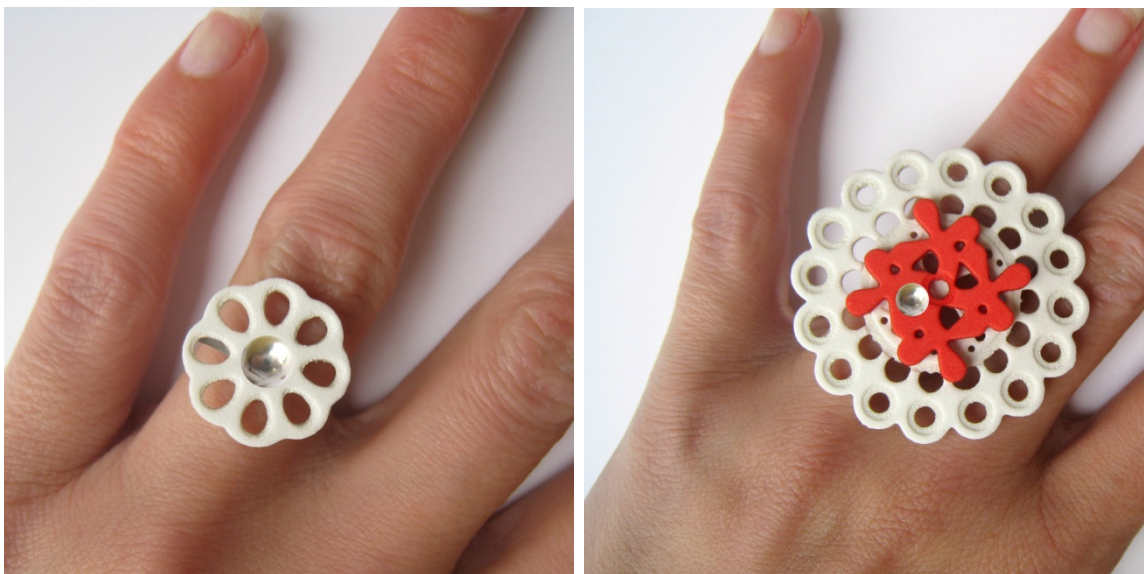

Obr. 61 Náhrdelník, ukázka skládání prvků

Obr. 62 Náušnice, ukázka skládání prvků

Obr. 63 Prsten, ukázka skládání prvků

4.2 Obaly

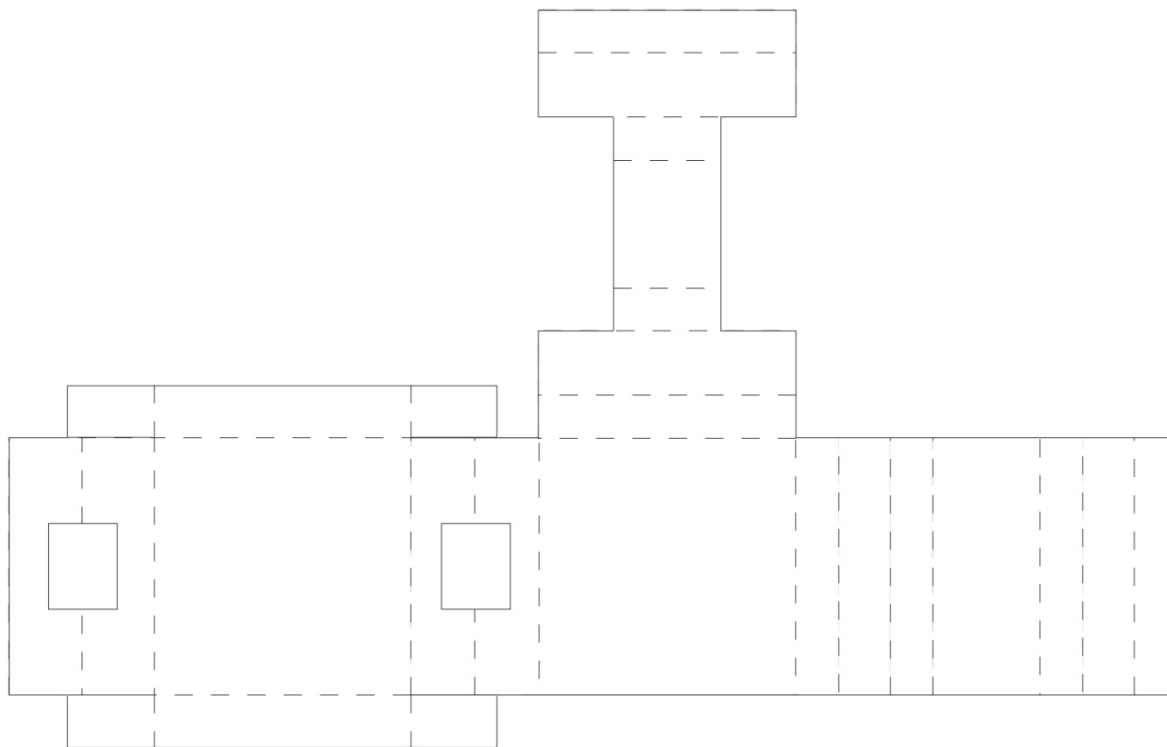
Tyto šperky jsou zabaleny v papírových krabičkách, které jsou vyráběny ve dvou velikostech. Pro tyto krabičky byl zvolen papír o gramáži 300 g/m² a pauzovací papír o gramáži 200 g/m² značky Ospap. I přesto, že jsem pro výrobu zvolila tento materiál, který není trvanlivý (oproti plastovým obalům), výrobní cena krabičky je příznivější než u krabiček plastových. Jedná se o exkluzivní papíry, které nepůsobí levně. Krabička byla navržena minimalisticky a především funkčně. Do části, která je vyrobena z papíru o gramáži 300 g/m² jsou vkládány jednotlivé stříbrné komponenty a gumová plata. Pauzovací papír, díky kterému můžeme do krabičky částečně vidět, tvoří kryt.

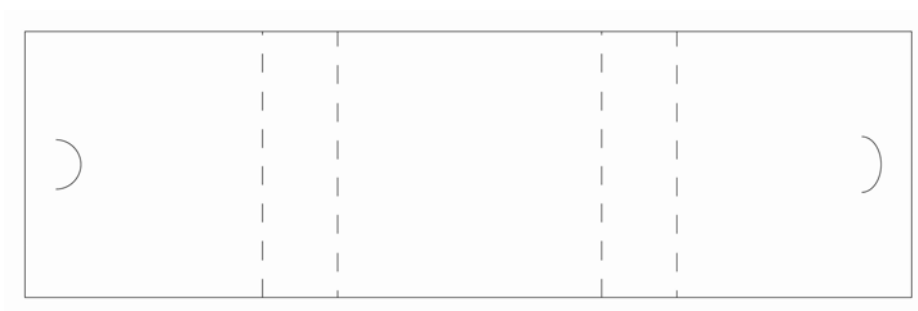
Obr. 64 Obal na šperky, malá krabička

Krabička o velikosti (d x š x v) 60 x 60 x 13 mm je navržena univerzálně pro prsten i náušnice. Lze dovnitř umístit 3 kusy polyuretanových plátů.

Krabička o velikosti (d x š x v) 145 x 145 x 10 mm je navržena pro náhrdelník a lze dovnitř umístit 2 kusy polyuretanových plátů.

Obr. 65 Návrh rozložené malé krabičky, papír 300g/m²

Obr. 66 Návrh rozložené malé krabičky, pauzovací papír 200g/m²

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce byla snaha o oživení kulturního dědictví našich předků v moderní formě. Vliv globalizačních tendencí ruší a potírá regionální či subregionální jedinečnost, která byla budována po mnohé stovky let. Osobně jsem přesvědčena o tom, že místní kulturní bohatství toho či onoho regionu je živoucím svědectvím a přímou výpovědí o vnitřní rozmanitosti a jedinečnosti. Toto bohatství je nám vkládáno do vínku při narození a je jen na nás, jak s ním naložíme, zda-li jej chceme vidět a znát, či jej přehlédneme.

Výsledkem této práce je velmi variabilní sada šperků, která akceptuje zdejší historické tradice, přičemž je vyrobena z moderních materiálů a jistě může posloužit i jako luxusnější upomínkový předmět obce Velehrad, popřípadě našeho regionu. Tato sada šperků by mohla být artiklem, jenž je nabízený v muzeích či informačních centrech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. TÄUBL, Karel. *Zlatnictví, stříbrnictví a klenotnictví*. Praha 1 : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1989. 168 s. ISBN 80-03-00130-7.
2. JOHNOVÁ, Helena. *Šperk*. Bratislava : Tatran, 1986. 342 s.
3. DEMPSEYOVÁ, Amy. *Umělecké školy, styly a hnutí*. Praha : Slovart, 2005. 304 s. ISBN 80-7209-731-8.
4. HALLOVÁ, Judy. *Kameny 2 od A do Z*. Praha : Mefora, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7359-218-9.
5. KŘÍŽOVÁ, Alena. *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha : Academia, 2002. 224 s. 5.
6. KŘÍŽOVÁ, Alena. *Ornament-oděv-šperk*. Brno : Masarykova univerzita, 2009. 253 s. ISBN 978-80-210-4963-5.
7. VESELÁ, Jaroslava . *Dům a domácnost našich babiček*. Praha : Proměny, 2000. 110 s. ISBN 80-902917-0-8.
8. SCHÄTZ, Miroslav. *Moderní materiály ve výtvarné praxi*. Praha 1 : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1982. 240 s. ISBN 80-239-7490-4.
9. KOLESÁR, Zdeno. *Kapitoly z dějin designu. první*. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze : [s.n.], 2004. 167 s. ISBN 80-86863-03-4.
10. FIELL, Charlotte; FIELL, Peter. *Designing the 21 st century*. Köln : Taschen, 2001. 349 s. ISBN 978-3-8228-4802-9.
11. FIELL, Charlotte; FIELL, Peter. *Graphic design now*. Köln : Taschen, 2003. 349 s. ISBN 3-8228-4778-X.
12. KOZAK, Gisela; WIEDEMANN, Julius. *Package design now!*. Köln : Taschen, 2008. 414 s. ISBN 978-3-8228-4031-3.
13. RAŠTICOVÁ, Blanka, et al. *Velehrad : Dějiny obce*. Velehrad : Obec Velehrad, 2006. 288 s. ISBN 80-239-7490-4.
14. *Slovácko*. Uherksé Hradiště : Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, 1974. 53 s.
15. *Modulor material total* [online]. 2010. Dostupné z WWW: <www.modulor.de>.
16. *Designmag* [online]. 2007-2010. Dostupné z WWW: <www.designmagazin.cz>.

17. *Architonic* [online]. 2010. Materials / Finishing. Dostupné z WWW: <www.architonic.com>.
18. *Design in Central and Eastern Europe* [online]. 2006. Dostupné z WWW: <www.designeast.eu>.
19. *Notcouture* [online]. 2006-2010. Dostupné z WWW: <www.notcouture.com>.
20. *Historické a orientální kostýmy* [online]. 2009. Šperky. Dostupné z WWW: <www.krea.wz.cz>.
21. *Zlatnictví Noemi* [online]. 2009. Zajímavosti. Dostupné z WWW: <www.zlatnictvinoemi.cz>.
22. *Zlatnictví Moravec a Čipera* [online]. 2008. Historie zlatnictví. Dostupné z WWW: <www.zlatosperk.cz>.
23. *Šperkař* [online]. 2008. Dostupné z WWW: <www.sperkar.cz>.
24. *Puncovní úřad* [online]. 2010. Dostupné z WWW: <www.puncovniurad.cz>.
25. *Piercing-sperky.cz* [online]. 2005-2009. O špercích. Dostupné z WWW: <www.piercing-sperky.cz>.
26. *Galerie bueno* [online]. 2008-2010. Šperky. Dostupné z WWW: <www.galeriebueno.cz>.
27. *Fashion-era* [online]. 2001-2010. Dostupné z WWW: <www.fashion-era.com>.

SEZNAM CITACÍ

- [1] DEMPSEYOVÁ, Amy. *Umělecké školy, styly a hnutí : Encyklopedický průvodce moderním uměním*. Praha : Slovart, 2005. Art Deco, s. 135. ISBN 80-7209-731-8.
- [2] *Vzácné kameny* [online]. 2005-2009 [cit. 2010-05-01]. Jadeit. Dostupné z WWW: <<http://www.vzacnekameny.estranky.cz/clanky/jadeit>>.
- [3] *Novyzeland.info* [online]. 2009 [cit. 2010-05-01]. Maorské umění. Dostupné z WWW: <<http://novyzeland.info/?maorsk%C3%A9-um%C4%9Bn%C3%AD,28>>.
- [4] *Piercing-sperky.cz* [online]. 2005-2009 [cit. 2010-05-02]. Zlaté šperky. Dostupné z WWW: <<http://www.piercing-sperky.cz/zlate-sperky/>>.
- [5] *Piercing-sperky.cz* [online]. 2005-2009 [cit. 2010-05-02]. Stříbrné šperky. Dostupné z WWW: <<http://www.piercing-sperky.cz/stibrne-sperky/>>.
- [6] TÄUBL, Karel. *Zlatnictví, stříbrnictví a klenotnictví*. Praha 1 : SNTL - Nakladatelství technické literatury, 1989. Drahé a šperkové kameny, s. 138. ISBN 80-03-00130-7.
- [7] RAŠTICOVÁ, Blanka, et al. *Velehrad*. Velehrad : Obec Velehrad, 2006. Lidová kultura, s. 233-236. ISBN 80-239-7490-4.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1	Sériově vyráběný šperk	11
Obr. 2	Autorský šperk	11
Obr. 3	Ateliérový šperk	11
Obr. 4	Egyptská čelenka	21
Obr. 5	Antická gema	21
Obr. 6	Brož raného středověku	21
Obr. 7	Keltský nákrčník	22
Obr. 8	Gotický prsten	22
Obr. 9	Gotické fibule	22
Obr. 10	Renesanční šperk	22
Obr. 11	Smuteční šperk	22
Obr. 12	Šperk secese, René Lalique	22
Obr. 13	Sada šperků Art deco	22
Obr. 14	Coco Chanel	22
Obr. 15	Karbonový náramek od Markéty Richterové	23
Obr. 16	Náhrdelník od Evi Jiřičné	23
Obr. 17	Jadeitový šperk	23
Obr. 18	Šperky do uší, kultura Mochica	23
Obr. 19	Přívěšek Hei-tiki	23
Obr. 20	Svatováclavská koruna	23
Obr. 21	Granátový prsten	23
Obr. 22	Prsten Swarovki	23
Obr. 23	Dámský prsten	25
Obr. 24	Pánský prsten	25
Obr. 25	Snubní prsteny	25
Obr. 26	Náušnice šroubovací	26
Obr. 27	Náušnice visací	26
Obr. 28	Klipsy	26
Obr. 29	Kruhy	26
Obr. 30	Náhrdelník	26
Obr. 31	Řetízek	26
Obr. 32	Náramky	27
Obr. 33	Brože	27
Obr. 34	Piercingy	28
Obr. 35	Puncovní značky zlata	29
Obr. 36	Puncovní značky stříbra	30
Obr. 37	Puncovní značky platiny	30
Obr. 38	Přehled drahokamů	33
Obr. 39	Přehled polodrahokamů	34
Obr. 40	Plastové šperky	34
Obr. 41	Osazení kamenů	35
Obr. 42	Šperky z českého granátu	35
Obr. 43	Filigrán	36
Obr. 44	Granulace	36
Obr. 45	Niello	36
Obr. 46	Plastové obaly na šperky	38
Obr. 47	Papírové obaly na šperky	38
Obr. 48	Velehrad	26

Obr. 49	Ženský sváteční kroj z Velehradu	48
Obr. 50	Barevnost šperků	49
Obr. 51	Stříbrné části šperků	50
Obr. 52	Prvky bílé sady	50
Obr. 53	Prvky žluté sady	51
Obr. 54	Inspirační zdroj pro bílou a žlutou sadu prvků.....	51
Obr. 55	Prvky černé sady	52
Obr. 56	Inspirační zdroj pro černou sadu prvků.....	52
Obr. 57	Prvky červené sady	53
Obr. 58	Inspirační zdroj pro červenou sadu prvků.....	53
Obr. 59	Bílá nevystřižená sada	54
Obr. 60	Vystřižené jednotlivé prvky, bílý set	55
Obr. 61	Náhrdelník, ukázka skládání prvků.....	55
Obr. 62	Náušnice, ukázka skládání prvků	55
Obr. 63	Prsten, ukázka skládání prvků	56
Obr. 64	Obal na šperky, malá krabička	56
Obr. 65	Nákres rozložené malé krabičky, papír 300 g/m ²	57
Obr. 66	Nákres rozložené malé krabičky, pauzovací papír 200 g/m ²	57

SEZNAM PŘÍLOH

CD